

UNIVERZITA PARDUBICE
FAKULTA FILOZOFICKÁ

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Univerzita Pardubice
Filozofická fakulta

Společenský časopis Salon (1922-1943). Podoby, proměny, témata

Bakalářská práce

Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická
Akademický rok: 2020/21

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE (projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: Markéta Tyčová

Osobní číslo: H19025

Studijní program: B7105 Historické vědy

Studijní obor: Kulturní dějiny

Téma práce: Společenský časopis *Salon* (1922-1943). Podoby, proměny, témata

Téma práce anglicky: *Social magazine Salon* (1922-1943). Forms, transformations, themes

Zadávací katedra: Ústav historických věd

Zásady pro vypracování

Po vzniku Československa začalo v Brně vycházet několik zajímavých českých a německých časopisů. Od roku 1922 mezi ně patřil časopis *Salon*, "ilustrovaná revue pro společnost, sport, divadlo, film, módu a výtvarné umění". Redaktorem byl Jan Hamáček, podporován výtvarníkem Ondřejem Sekorou. Od druhého ročníku převzal vedení časopisu Bohuslav Kilian a řídil jej společně s akademickým malířem Františkem Podešvou. Jeho zásluhou dosáhl časopis celostátního věhlasu a byly zřízeny filiální redakce v Praze a Bratislavě. Cílem bakalářské práce bude analýza časopisu, jeho vývoj, vývoj jeho rubrik a výtvarné podoby. Do jaké míry byl časopis genderově vyvážený (typicky "ženská" a "mužská" témata), kde – v kontextu společenských změn – prolamoval genderové stereotypy.

Rozsah pracovní zprávy:

Rozsah grafických prací:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam doporučené literatury:

Salon: Společnost – Sport – Divadlo – Film – Moda – Výtvarné umění. Brno: Jan Hamáček, 1922-1943. Národní knihovna Praha, Studijní a vědecká knihovna Hradec Králové.

BEDNAŘÍK, Petr, JIRÁK, Jan a KÖPPLOVÁ, Barbara. *Dějiny českých médií: od počátku do současnosti.* Vyd. 1. Praha: Grada, 2011. 439 s. Žurnalistika a komunikace. ISBN 978-80-247-3028-8.

JÍLEK, Viktor. *Dějiny české žurnalistiky od svého počátku do r. 1945.* 2. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2002. 139 s. Studijní texty pro distanční studium. ISBN 80-244-0576-8.

KUBÍČEK, Jaromír. *Dějiny žurnalistiky na Moravě: první století českých časopisů 1848-1948.* V Brně: Muzejní a vlastivědná společnost, 2013. 279 s., [16] s. barev. obr. příl. Vlastivěda moravská. Nová řada Země a lid; sv. 13. ISBN 978-80-7275-095-5.

Vedoucí bakalářské práce: prof. PhDr. Milena Lenderová, CSc.
Ústav historických věd

Datum zadání bakalářské práce: 30. března 2021

Termín odevzdání bakalářské práce: 30.března 2022

doc. Mgr. Jiří Kubeš, Ph.D. v.r.
děkan

doc. Mgr. Pavel Marek, Ph.D. v.r.
vedoucí katedry

V Pardubicích dne 30. listopadu 2021

Prohlašuji:

Práci s názvem Společenský časopis Salon (1922-1943). Podoby, proměny, témata jsem vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Beru na vědomí, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů, a směrnicí Univerzity Pardubice č. 7/2019 Pravidla pro odevzdávání, zveřejňování a formální úpravu závěrečných prací, ve znění pozdějších dodatků, bude práce zveřejněna prostřednictvím Digitální knihovny Univerzity Pardubice.

Ve Vysokém Mýtě dne 13.6. 2023

Markéta Tyčová

Poděkování

Na tomto místě bych chtěla poděkovat zejména vedoucí bakalářské práce prof. PhDr. Mileně Lenderové, CSc. za odborné rady, připomínky, trpělivost a za poskytnuté podklady pro práci.

Anotace

Bakalářská práce se zabývá analýzou jednotlivých ročníků časopisu *Salon*, jenž vycházel v letech 1922–1943. Revue se během 21 let soustředila do 22 ročníků, jejichž obsah, žánr či zaměření se v průběhu let lehce měnil. Důsledkem toho se obměnil i okruh přispěvovatelů a autorů. Příspěvky byly hlavně umělecké, kulturní nebo společensky směřované. Bakalářská práce se zaměřuje na proměnlivost těchto témat a snaží se je posoudit. Práce se letmo dotýká i kulturních změn ve společnosti a vývoje literatury dvacátých a třicátých let minulého století. Jsou zde zmíněny historické události, které mohly mít vliv na vydávání časopisu. Hlavní cílem práce je zkoumání časopisu, rozvíjení jeho rubrik a jeho výtvarná podoba. V neposlední řadě zvažuje míru vyváženosti témat mužských a ženských.

Klíčová slova

Salon, První republika, umění, časopis, revue, móda, kultura

Title

Social magazine Salon (1922-1943). Forms, transformations, themes

Annotation

The bachelor's thesis deals with the analysis of individual editions of the *Salon*, a journal that was coming out in 1922-1942. The revue has been concentrated into 22 editions over the course of 21 years, in which the content, genre, and focus have changed slightly over the years. As a result, the range of contributors and authors has also changed. The contributions were mainly artistic, cultural, or socially oriented. The bachelor's thesis focuses on the variability of these topics and tries to assess them. The work briefly touches on cultural changes in society and the development of literature in the 1920s and 1930s. Mentioned here are also historical events that may have influenced the publishing of the magazine. The main goal of the work is the examination of the magazine, the development of its sections, and its visual form. Last, but not least, it considers the degree of balance between male and female topics.

Keywords

Salon, First Republic, art, journals, revue, fashion, culture

Obsah

Úvod.....	9
1. Historický kontext.....	12
1.1 Vznik První republiky.....	12
1.2 Politický charakter	13
1.3 Druhá republika a okupace.....	17
1.4 Česká literatura dvacátých a třicátých let.....	19
1.5 Česká žurnalistika dvacátých a třicátých let	22
2. Obecná charakteristika a historie časopisu Salon	24
2.1 Lidé kolem Salonu	27
3. Tematické oblasti a zaměření časopisu prvního ročníku	29
3.1 Mainstreamová témata Salonu: 1923-1943.....	32
3.1.1 Móda	33
3.1.2 Salon, životní styl, krása, zdraví a sport.....	34
3.1.3 Výtvarné umění.....	35
3.1.4 Cestování.....	37
3.1.5 Divadlo a film	39
3.1.6 Automobilismus	40
4. Publicistické a literární útvary v Salonu	41
4.1 Ženská a mužská témata.....	44
5. Grafická podoba a výtvarná stránka časopisu	47
5.1 Grafická úprava stránek	47
5.2 Fotografie	49
5.2.1 Fotografické portréty.....	49
5.2.2 Krajina a konstruktivismus	49
5.2.3 Dokumentární a reportážní fotografie	50
5.3 Karikatury a módní kresby.....	51
5.3.1 Karikatura.....	51
5.3.2 Módní kresby a ilustrace	51
5.4 Reklamy a inzerce.....	52
6. Závěr	54
Seznam pramenů a literatury.....	57
Seznam obrazových příloh.....	60

Úvod

Cílem mé bakalářské práce bude analýza společenského časopisu *Salon*, který začal vycházet roku 1922 a založil jej redaktor Jan Hamáček. Tento měsíčník, původně s podtitulem *Společnost – sport – divadlo – móda – výtvarné umění*, vycházel v letech 1922–1943.

Mým úkolem bude připomenout tento prvorepublikový časopis, který svou kvalitou jasně ve dvacátých letech vybočoval z řady. Časopis se nehlásil k žádnému uměleckému sdružení, jak to často bývalo zvykem. Jde o časopis kulturní a reprezentativní, který zaujal velkou spoustu čtenářů. Nejspíše díky aktuálním tématům, z filmu, umění nebo veřejného života. Nakladatel se snažil, aby si jej mohly dovolit koupit všechny sociální vrstvy. Zároveň mířil na vzdělané a kulturně smýšlející čtenáře, kterým představoval filmové a divadelní novinky, sportovní aktivity nebo zahraniční kulturu. Pro svou politickou nestrannost si každý čtenář našel v *Salonu* své téma. Redakce *Salonu* si sama na sebe kladla zodpovědnost, kulturně více vzdělávat své odběratele.

Skrze analyzování článků bych ráda přiblížila mentalitu a celkové zaměření časopisu, zmíním informace o členech redakce a její složení v *Salonu*. V neposlední řadě zanalyzuji typicky ženská a mužská témata.

V první kapitole bych ráda zařadila časopis *Salon* do historického kontextu. Okrajově popíši období a události dvacátých a třicátých let, které mohly hýbat s tehdejší vydáváním a publikováním časopisu. Využiji publikaci od Věry Olivové *Dějiny první republiky*. Dotknu se tehdejší politiky první republiky, k čemuž využiji informace z knihy Zdeňka Kárníka *České země v éře první republiky. Vznik, budování a zlatá léta republiky (1918-1929)*, a *Dějiny Československa 1918-1992* od autorů Pavla Krákory a Pavla Kopečka. Důležitou podkapitolou v první části bude pochopení tehdejší literatury, jakým směrem se literatura v meziválečném období ubírala. Pod jakým vlivem byla utvářena a o čem se publikovalo. Jakým směrem se upínala většina nových autorů a proč tomu tak bylo. Vysvětlení najdu v publikaci *Dějiny žurnalistiky* od Jana Mukařovského a v publikaci *Dějiny nové moderny 2. Lomy vertikál: česká literatura v letech 1924–1934* od Vladimíra Papouška, doplňující informace naleznou v knize *Česká literatura od počátků k dnešku* od autora Jana Lehára.

Dějiny žurnalistiky na Moravě: první století českých časopisů 1848–1948 od Jaromíra Kubíčka zahrnuje zpracování dějin tisku ve Slezsku a Moravě. Autor se zabývá tiskem od dob Národního obrození až do roku 1948. Jak se tisk měnil pod nátlakem politických situací a změn. V kapitole *Moravské společenské revue* se zabývá časopisem *Salon*, kde zdůrazňuje jeho grafickou podobu. Krátce vypráví o životě Bohuslava Kiliana a jeho účasti v *Salonu*. Důležitou

publikací pro mě budou *Kapitoly z brněnských časopisů* od autorů Bronislavy Gabrielové a Bohumila Marčáka. Titul pojednává o brněnských časopisech od poloviny 19. století až do 60. let 20. století. Čerpat budu především informace o časopisu *Salon*.

Informace o historii médií zjistím v knize *Dějiny českých médií: od počátku do současnosti* od Petra Bednaříka a jeho spoluautorů Jana Jiráka a Barbary Köpplové. Kniha pojednává o dějinách českých médií od poloviny 15. století do poslední dekády 20. století a současnosti. Má bakalářská práce se týká především 20. – 40. let 20. století, takže svůj zájem budu soustředit na toto období. V knize je popsán a shrnut vývoj českých, ale i evropských dějin médií. Poukazuje na polické situace a to, jak ovlivňovaly média.

Poválečná Evropa se zmítá v ekonomické krizi a politické nestabilitě. Situace se zlepšuje a roku 1918 vzniká samostatný stát Československo. Začíná se rozvíjet moderní umění a vzniká například nový směr surrealismus, který ovlivňuje poezii, výtvarné umění i film. V architektuře se stejně tak rozvíjí funkcionalismus a s ním i Bauhaus. Vzrostl rozvoj časopisů s designovými prvky a obsah se zaměřuje na výtvarné a užité umění.

Abych pochopila historický vývoj žurnalistiky, budu používat knihu od Barbary Köpplové a Ladislava Köppla s názvem *Dějiny světové žurnalistiky: (celý svět je v novinách.)*. Kniha se zmiňuje o novinách, které vycházely už roku 1610, a to s týdenní periodicitou. Je tu i popis písemných korespondencí, které měly zásadní význam pro politickou a obchodní stránku. Zajímavostí je například i obsah anglických novin, které v 18. století informovaly o zahraničním zpravodajství, bitvách a celkové válečné tematice.

Publikace od Viktora Jílka s názvem *Dějiny české žurnalistiky od svého počátku do r. 1945* se zabývá dějinami žurnalistiky od vynalezení prvního knihtisku v Evropě kolem roku 1445 Johannesem Gutenbergem až do roku 1945. Obsahuje i biografie českých a slovenských literárních umělců. Poté se dostáváme až k Rudolfovi Těsnohlídkovi, který jako jeden z mnoha psal do časopisu *Salon*.

Bakalářská práce je rozdělena do pěti hlavních kapitol. První kapitola přibližuje historické období Československé republiky. Popisuje vznik První republiky, meziválečné období a politiku v první republice, utváření polických stran. Poté přibližuje prvorepublikovou československou žurnalistiku. Druhá kapitola se věnuje vzniku, historii a obecnému popisu časopisu *Salon*. Zmiňuje redakci *Salonu* a její složení.

Třetí kapitola se zabývá tematikou *Salonu*. Nejdříve rozebírá jednotlivá čísla prvního ročníku a pak pokračuje zkoumáním mainstreamových témat napříč všech ročníků časopisu, a to pomocí analýzy příspěvků.

Čtvrtá kapitola nahlíží na příspěvky a články z hlediska publicistického a literárního. Neopomíná ani jejich autory. Následující podkapitola rozebírá typicky ženská a mužská témata.

Obsahem páté kapitoly je grafická podoba a výtvarné zpracování ilustrovaného měsíčníku. Líčí proměny úpravy stránek a obálek časopisu. Všímá si jeho snímků a uměleckých fotografií a dobře kreslených ilustrací a karikatur. Pozornost pak dává i reklamním inzercím a sloganům.

Práci uzavírá Závěr, kde bude shrnut výsledek bakalářské práce a zhodnoceno, jestli dosáhla stanovených cílů.

1. Historický kontext

Československá republika prožívala v poválečném období velký rozvoj kultury ve všech jejích oblastech a v nově vznikajícím státu se tak mohly utvářet podmínky pro bohatý společenský život. Typickým znakem se stávalo, že se umělci podíleli na reprezentaci republiky a tím utvářeli charakter národní kultury, který se projevoval i v dobovém tisku.

1.1 Vznik První republiky

O vzniku první republiky začíná těmito slovy svou kapitolu uznávaný historik Zdeněk Kárník: „Zvykli jsme si na myšlenku, že nový stát byl vytvořen českou národní revolucí 28. října 1918 v Praze (doplněnou martinským 30. říjnem). Myšlenka je to zavádějící. Ono připomenuté, „rozpuštění“ či dekompozici habsburské monarchie Češi totiž, jak jsme viděli, ani nezačali.“¹

Dne 28. října 1918 byl zveřejněn text nóty Gyuly Andrásyho, kde vyhlásilo Rakousko-Uhersko souhlas s mírovými podmínkami prezidenta USA Woodrowa Wilsona. Započalo tak tím první pobídnutí k vyhlášení československé nezávislosti.² Do čela nově vytvořené československé moci se postavil Národní výbor, jehož členy byli Antonín Švehla, Alois Rašín, František Soukup, Jirí Stříbrný a později Vavro Šrobár. Národní výbor československý převzal odpovědnost za klid a pořádek a osídlil budovu místodržitelství vlastní hlídkou, vydal prohlášení *Lide československý!*. Zde dali na vědomí, že Československý stát vstoupil do řady samostatných kulturních států světa. Součástí tohoto bylo i projednávání návrhu prvního zákona. Přijetím zákona se z Národního výboru stal nejvyšší zákonodárný sbor státu. Zákon byl sepsán Aloisem Rašínem a měl pouze pět článků bez zmínky o odstranění legislativní normy Rakouska-Uherska.³

Stále nebylo rozhodnuto o formě státu. O tom jednal domácí a zahraniční odboj v Ženevě. Byla podporována úvaha o republikánském zřízení. Výkonnou moc představoval prezident a vláda, legislativu pak dvoukomorový parlament. Roku 1918 30. října se v Turčianskom Svätom Martině sešlo shromáždění slovenské politické reprezentace a přijalo Martinskou deklaraci. Ta oznamovala právo slovenského národa na nezávislost a sebeurčení. O pár dní později, konkrétně 13. listopadu, Národní výbor vyhlásil prozatímní ústavu

¹ KÁRNÍK, Zdeněk. *České země v éře První republiky. Vznik, budování a zlatá léta republiky (1918-1929)*, Praha: Libri, 2017, s. 33

² KOPEČEK, Pavel a KRÁKORA, Pavel. *Dějiny Československa 1918-1992*, Praha: EPOCHA, 2010, s.6

³ KÁRNÍK, Zdeněk. *České země v éře První republiky. Vznik, budování a zlatá léta republiky (1918-1929)*, Praha: Libri, 2017, s. 35

Československa. Druhý den proběhlo na schůzi Revolučního Národního shromáždění oznámení o republikánské formě státu. Prezidentem se stal Tomáš Garrigue Masaryk a v čele s Karlem Kramářem byla ustanovena první vláda republiky.

Po těchto radostných událostech se začaly objevovat problémy týkající se především národnostních otázek. Dne 29. října vyhlásili sudetoněmečtí poslanci vytvoření samostatné provincie Deutschöhmen a o den později byla vytvořena na severu Moravy a Slezska spolková země Sudetenland a další dvě německé pohraniční území.

Později také nastává spor a napětí o území mezi Československem a Maďarskem, který vyústil v ozbrojený konflikt a skončil roku 1919 demarkační čarou mezi Československem a Maďarskem. Dalším problémem bylo Těšínsko, které si nárokovalo Polsko. Tato komplikace se vyhrotila až do tzv. sedmidenní války. Konec nastal roku 1920 a řešením bylo rozdělení Těšínska mezi Československem a Polskem. Hranice byla stanovena na řece Olši.⁴

Založení samostatného československého státu mělo dlouhý proces. Tento postup byl víceméně dramatický, rozporný a někde až krvavý. Byl doprovázen několika převraty, které se podařilo potlačit. Zakladatelé nového československého státu nebyli zaslepeni nacionálním zaujetím a snažili se tyto problémy vždy vyřešit.⁵

1.2 Politický charakter

Roku 1919 v červnu se konaly první volby do obecních zastupitelstev, kde zvítězili sociální demokraté. Důsledkem toho byla demise vlády Karla Kramáře a ustavení nové vlády v čele s Vlastimilem Tusarem. Tato vláda byla nazývána jako rudo-zelená koalice. Vedle sociálních demokratů měla výrazné zastoupení také agrární strana a socialisté. Tehdejší vláda se snažila o hospodářskou samostatnost státu. Nastala pozemková reforma, díky které vzrostlo zemědělství a Agrární strana. Po uplynutí jednoho roku podala vláda demisi a na její místo nastoupil premiér Jan Černý. Po přijetí prozatímní ústavy, byla roku 1920 Revolučním Národním shromážděním přijata finální podoba Ústavy listiny Československé republiky. Příkladem jí byla ústava francouzská a americká. Jsou zde vymezeny a definovány termíny ochrany práv národnostních menšin, svoboda vyznání, moc zákonodárná, všeobecné a rovné volební právo rozšířeno i na ženy.⁶ Přijetí ústavy sebou neslo volby do Národního shromáždění,

⁴ KOPEČEK, Pavel; KRÁKORA, Pavel. *Dějiny Československa 1918-1992*, Praha: Epoque, 2010 str.7

⁵ KÁRNÍK, Zdeněk. *České země v éře První republiky. Vznik, budování a zlatá léta republiky (1918-1929)*, Praha: Libri, 2017, s. 48

⁶ KOPEČEK, Pavel a KRÁKORA, Pavel. *Dějiny Československa 1918-1992*, Praha: Epoque, 2010, s.8

kde 52,5 % získaly občanské strany a 47,5 % socialistické.⁷ Moc zákonodárnou tvořil dvoukomorový parlament – poslanecká sněmovna s 300 členy a senát s 150 členy. Výkonná moc se skládala z prezidenta a vlády. V československé ústavě nebyla zainteresována existence politických stran.

Významný počin bylo ono přijetí ústavy roku 1920, tímto bylo potvrzeno demokratické směřování Československa.⁸ Dále na schůzi obou komor parlamentu byl opět zvolen prezidentem Tomáš Garrigue Masaryk, známý svou autoritou a respektem k ostatním. I když byl velmi omezován ústavou. Prezident měl jen velmi málo pravomocí, sice se prosadil o rozšíření prezidentské pravomoci, ale i tak do legislativy zasahovat nemohl.⁹ Z Masarykova podnětu vznikl mimoparlamentní orgán Pětka. Ta se skládala z předsedů nejvýznamnějších státoporných politických stran. K nejvýraznější politické straně patřila strana Agrární, která zastávala zájmy venkova a jejího lidu. Její reprezentantem byl Antonín Švehla. Další stranou pak byla Československá sociálně demokratická strana dělnická. Patřila mezi nejstarší strany vůbec. Upřednostňovala zájmy střední třídy, jako byli učitelé nebo úředníci a dělnické vrstvy. V čele strany stál Vlastimil Tusar. Roku 1921 byla založena Komunistická strana Československa, jejíž předsedou se stal Bohumil Šmeral, později Klement Gottwald. Československá strana národně socialistická prosazovala podporu československé státnosti a byla si blízká s T. G. Masarykem. Předsedou strany byl Václav Klofáč. Reprezentující křesťansko-katolický proud byla strana Československá strana lidová se silnou podporou na Moravě. Trochu nacionální prvky měla strana Československá národní demokracie, jejíž předsedou byl Karel Kramář.¹⁰

Vznik tzv. Pětky se vyvíjel postupně. Neformálními členy se kromě Tomáše G. Masaryka, Rudolfa Bechyně a Antonína Švehly stal i Jiří Stříbrný. Jednalo se o jakousi stínovou rudozelenou vládu vzadu. Charakterem Pětky bylo, že její členové nechtěli vstoupit osobně do vlády. Spíše ovlivňovali chod vlády i vlády úřednické zpozvzdálí, za pomoci nastražených přívrženců. Sestavovala a určovala tak prvorepublikovou politiku státu. Kladla si za povinnost řídit činnosti československých stran. Kvůli tomu, aby nedocházelo ke krizím ve sněmovně nebo na ulicích.¹¹

⁷ KÁRNÍK, Zdeněk. *České země v éře První republiky. Vznik, budování a zlatá léta republiky (1918-1929)*, Praha: Libri, 2017, s. 36

⁸ KOPEČEK, Pavel a KRÁKORA, Pavel. *Dějiny Československa 1918-1992*, Praha: Epocha, 2010, s.8

⁹ JÍLEK, Viktor. *Dějiny české žurnalistiky od svého počátku do r. 1945*. 2. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2002, s. 98

¹⁰ KOPEČEK, Pavel a KRÁKORA, Pavel. *Dějiny Československa 1918-1992*, Praha: Epocha, 2010, s.8

¹¹ KÁRNÍK, Zdeněk. *České země v éře První republiky. Vznik, budování a zlatá léta republiky (1918-1929)*, Praha: Libri, 2017, s. 140

V prosinci roku 1920 parlament zažívá krize. Úřednická vláda není řešením a uvědomuje si, že bez řádné disciplíny se demokracie může vytratit. O rok později si Pětka nedokázala osvojit nový koaliční způsob. Tehdejší členové se zmítali ve zmatku a nesouhlasu, jenž se prolínaly v parlamentě. Ke konci dospívají k názoru, že za pomoci tří věcí stálostí režimu, ukázněností stran a vypěstováním uměním koaličního kompromisu se tyto věci mohou vyřešit. Pětka poté utvořila velmi přesná pravidla.¹² Parlamentní kluby sdružených stran byly povinny dodržovat tato pravidla přijatá v Pětce a nekompromisně je konat.¹³

Takto svými slovy shrnoval tehdejší novinář Ferdinand Peroutka působení Pětky: „...jedno z pravidel Pětky, kterým se řídila, připomínala spíše spiklenecký kroužek, než grémium politické špičky, znělo: žádné zápisy, žádné informace o jednání vůbec nikomu kromě Pětky. S jedinou výjimkou: oznámení výsledku.“¹⁴

Československá republika patřila v tomto období mezi průmyslově agrární státy a měla výbornou dopravní infrastrukturu, ať už to byla velice rozvinutá železniční síť nebo silnice. Průmysl nejvíce zvedalo strojírenské odvětví jako byla například firma Škoda Plzeň nebo Zbrojovka Brno. Československá ekonomika vzrostla díky Baťovým obuvnickým závodům ve Zlíně a oděvním závodům v Prostějově. Více se rozvíjí i bankovníctví a velkou pozici v tomto směru zaujímal Živnostenská banka, která poskytovala úvěry velkým průmyslovým podnikům.

Roku 1929 se ale na takzvaný černý pátek zhroutila burza v New Yorku a započala tak tím světovou hospodářskou krizi. Tato krize byla v Československu pocíťována až v roce 1930, a to nejdříve v zemědělství orientované na vývoz obilí a cukru. Důsledkem krize také začala stoupat nezaměstnanost a nastalo omezování výroby. Začala se zhoršovat sociální situace, což vedlo k protestům a demonstracím. Hospodářská krize se pomalu začala vytrácet až v polovině třicátých let, zmenšila se míra nezaměstnanosti a obnovila se výroba.

Mimo hospodářskou krizi se pro Československo stávalo větším nebezpečím sousední Německo, kde vzestup Adolfa Hitlera a jeho fašistické strany prudce vzrostl. Důsledkem toho začaly dříve či později vznikat v Českých zemích různé fašistické organizace. (Národní obec fašistická po vzoru italského fašismu, organizace Vlajka, Hlinkova slovenská ľudová strana).

Radikalismus dále v Německu stoupal a jeho dominantní silou se stala politická strana NSDAP, která žádala revizi versailleského systému. Dále se Hitler netajil tím, že

¹² KÁRNÍK, Zdeněk. *České země v éře První republiky. Vznik, budování a zlatá léta republiky (1918-1929)*, Praha: Libri, 2017, s. 140

¹³ KÁRNÍK, Zdeněk. *České země v éře První republiky. Vznik, budování a zlatá léta republiky (1918-1929)*, Praha: Libri, 2017, s. 142

¹⁴ Tamtéž, s. 142

Československo představuje překážku v realizaci jeho budoucích plánů na rozšíření prostoru pro Němce. K přiblížení těchto plánů mu jako záminka dopomohly problémy týkající se českého pohraničí osídleného převážně Němci, kteří si vytvořili radikální nacionální strany DNSAP a DNP. Tyto strany byly ale po čase roku 1933 zakázány, jelikož se prokázala návaznost na německou NSDAP. Místo těchto stran se ale vytvořila nová, tentokrát SHF (Sudetendeutsche Heimatsfront), která se tvářila jako nepolitická a navenek působila jako svaz německých tělocvičných spolků. Jejich členové ale udržovali styky s nacistickým Německem a jejich činnost spočívala v rozbití Československého státu. Později se strana přejmenovala na SdP (Sudetendeutsche Partei).¹⁵

Okolo třicátých let se začalo budovat pohraniční opevnění v období Maginotovy linie. V tomto období také abdikuje Tomáš Garrigue Masaryk ze své funkce a na místo něj nastupuje Edvard Beneš. Na podzim roku 1937 Hitler vystupuje s projevem, že požaduje ochranu práv pro Němce žijící v Československu a prohlašoval své odhodlání osvobodit Němce žijící za hranicemi Říše. Nejdříve Hitler připojuje v březnu roku 1938 anšlusem Rakousko, což v Československu vyvolá značné znepokojení. V létě pak prezident Edvard Beneš odsouhlasil návrh vlády Velké Británie na zprostředkovatelskou misi Waltera Runcimana. Velká Británie a Francie ve vztahu k Hitlerovým a SdP požadavkům vůči Československu aplikovaly politiku appeasementu. Hlavní cílem bylo vyhnout se ozbrojenému konfliktu s Německem.¹⁶ Československá vláda ve snaze vyjít vstříc doporučení Waltera Runcimana a požadavkům SdP předložila na přelomu srpna a září 1938 plány na řešení sudetoněmecké otázky. Řešení SdP striktně odmítla, a navíc se její členové pokusili o puč, který byl, avšak československými ozbrojenými složkami potlačen a 16. září toho roku byla strana SdP rozpuštěna.¹⁷

Po dlouhotrvajícím Hitlerově přímém náporu na Československo, zůstával celý tzv. československý problém stále otevřený. Nesmírně složitá, obezřetná, ale úporná a cílevědomá obrana řízená Edvardem Benešem vytvořila z Československa světový hrozící problém, který může přerůst ve válečný konflikt. Objevovala se myšlenka na svolání mezinárodní konference k projednání tohoto problému.¹⁸

Konference byla svolána na 29. září a zástupci čtyř evropských velmocí, Hitler, Mussolini, Chamberlain a Daladier, zasedli v Mnichově k zelenému stolu, zástupci z Československa však pozvání nebyli. Základem pro jednání byl Mussoliniho návrh, který

¹⁵ OLIVOVÁ, Věra. *Dějiny první republiky*. 1. vyd., Praha: Karolinum, 2000 s. 231

¹⁶ OLIVOVÁ, Věra. *Dějiny první republiky*. 1. vyd., Praha: Karolinum, 2000, s. 241

¹⁷ OLIVOVÁ, Věra. *Dějiny první republiky*. 1. vyd., Praha: Karolinum, 2000, s. 257

¹⁸ OLIVOVÁ, Věra. *Dějiny první republiky*. 1. vyd., Praha: Karolinum, 2000, s. 279

spočíval na okamžitém obsazení německých pohraničních oblastí Československa.¹⁹ Celá konference probíhala dosti chaoticky, ale všichni zúčastnění byly spojeni jedním společným záměrem, a to přijmout tyto návrhy a tím odstranit československý odpor. Je nutno podotknout, že tito zástupci jednali o Československu suverénně a bez ohledu na jeho stanoviska. Dohoda byla ukončena třetím zasedáním a stvrzena podpisy zúčastněných. V brzkých ranních hodinách 30. září 1938 získali českoslovenští zástupci první informace. V tísnivé atmosféře tragického napětí se toho dne dopoledne sešla k mimořádnému zasedání československá vláda. Mnichovskou dohodou se Československý stát ocitl v naprosté mezinárodní izolaci.²⁰

Rozbití Československa v roce 1938 bylo pouhou předehrou k nové světové válce. V jejím průběhu byla nakonec vytvořena obdobná vojensko-politická fronta, o níž usiloval Edvard Beneš ve svém boji na záchranu Československa. Byla jí Atlantická charta vytvořena z Churchillovi iniciativy a spojovala Velkou Británii, Spojené státy a Rusko, než k tomu ale ovšem došlo, byl celý svět vtažen do války.²¹

1.3 Druhá republika a okupace

Důsledkem Mnichova byla zpřetrhána pouta, kterými bylo Československo spojeno se západní Evropou. Německo prostřednictvím Českých zemí upevnilo své pozice ve střední Evropě a tím vytvořilo základnu pro realizaci svých dalších agresivních plánů. Mnichov byl velké vítězství nacistického Německa, ale i přes to neodpovídalo Hitlerovým politickým záměrům.²²

Na základě mnichovské dohody zahájilo německé vojsko 1. října obsazování německých pohraničních oblastí. Ke konci října byly vytvořeny a stanoveny nové hranice mezi Německem a Českými zeměmi. Ve všech německých oblastech připojené k říši byly odstraněny demokratické svobody a zrušena všechna občanská práva, která platila v Československu.²³ Většina českého obyvatelstva byla po Mnichovu z okupovaných území vyhnána, a tak do vnitrozemí Čech proudili tisíce uprchlíků.

Německo však nebylo jediné, kdo si nárokoval území po podpisu Mnichovské dohody, se svými územními nároky se přihlásilo i Polsko a Maďarsko.²⁴

¹⁹ OLIVOVÁ, Věra. *Dějiny první republiky*. 1. vyd., Praha: Karolinum, 2000, s. 280

²⁰ OLIVOVÁ, Věra. *Dějiny první republiky*. 1. vyd., Praha: Karolinum, 2000, s. 282

²¹ OLIVOVÁ, Věra. *Dějiny první republiky*. 1. vyd., Praha: Karolinum, 2000, s. 286

²² OLIVOVÁ, Věra. *Dějiny první republiky*. 1. vyd., Praha: Karolinum, 2000, s. 287

²³ OLIVOVÁ, Věra. *Dějiny první republiky*. 1. vyd., Praha: Karolinum, 2000, s. 289

²⁴ OLIVOVÁ, Věra. *Dějiny první republiky*. 1. vyd., Praha: Karolinum, 2000, s. 290

Československo vlivem tohoto dění mělo i ekonomické ztráty, které znamenaly oslabení průmyslového potenciálu republiky a rozrušení celé ekonomické skladby státu.

Co se týče Slovenska, tak zde byla vytvořena autonomní slovenská vláda a jejím premiérem se stal Josef Tiso a se souhlasem jeho vlády byla na Slovensku legalizována činnost německé nacistické strany Deutsche Partei.

Pod nátlakem Hitlera, který trval, aby Edvard Beneš odešel z politické scény, se začala rozpadat i politická struktura Československa. Po abdikaci Beneše se v říjnu a listopadu 1938 připravovala volba nového prezidenta, kterým se až po řadě jednání nakonec stal Emil Hácha. Byl jmenován i nový premiér Rudolf Beran spolu s Františkem Chvalkovským a se zástupcem Slovenska Karolem Sidorem.²⁵ Vytvoření Beranovy vlády se zrychlil proces odbourávání demokratických struktur. V republice se rozpoutala kampaň proti bývalému prezidentovi Benešovi a veřejnost byla přesvědčována, že to právě on je hlavním viníkem národní katastrofy.²⁶

Od začátku tohoto roku se šířily signály, že se Německo chystá ke konečné likvidaci zbytku Československého státu. Mezi Němci žijícími na českém území se šířily dokonce zprávy, že k vpádu německých vojsk do Československa dojde v březnu onoho roku. Navíc i z Londýna obdržela zpravodajská služba informace, že okupace celé země je velice pravděpodobná. Počátkem března 1939 zpravodajská služba získala i podobné informace a vědělo se, že okupace připadne na 15. března. Československá vláda se snažila získat přímé informace o dalších záměrech německé vlády, a tak 14. března odjeli prezident Hácha a ministr zahraničí Chvalkovský na vlastní žádost do Berlína. Téže noci došlo v budově říšského kancléřství k dramatickému jednání mezi Hitlerem a Háchou. Hácha měl k Hitlerovi zdvořilý projev, ale Hitler na něj odpověděl velmi jednoznačně. Uvedl, že se Československo nedokázalo po mnichovské dohodě rozejít se starým režimem a ani neplnilo německé požadavky z pohledu zmenšení své armády. To Hitlera utvrdilo, že kdyby nechal Československu volný vývoj, bylo by ve stejné situaci jako před mnichovskou dohodou a důsledkem toho, se rozhodl zasáhnout a nechat ho obsadit německými vojsky a začlenit do Německé Říše. Hácha byl poté přinucen podepsat prohlášení, kde vkládal osud Českých zemí dobrovolně do rukou Adolfa Hitlera.

A tak v šest hodin ráno začala německá vojenská okupace Čech a Moravy. Ve večerních hodinách přijel do Prahy i Hitler a následující den vydal výnos o zřízení Protektorátu Čechy a

²⁵ OLIVOVÁ, Věra. *Dějiny první republiky*. 1. vyd., Praha: Karolinum, 2000, s. 297

²⁶ OLIVOVÁ, Věra. *Dějiny první republiky*. 1. vyd., Praha: Karolinum, 2000, s. 299

Morava. Připojení Českých zemí k Německé Říši bylo otevřeným a jednoznačným porušením Mnichovské dohody.²⁷ Následovalo dlouhých šest let nacistické okupace, kdy byl český národ nucen žít pod nadvládou tvrdé hitlerovské diktatury.

1.4 Česká literatura dvacátých a třicátých let

Období dvacátých let je proslulé prosperitou a bezstarostným životem, bezmála začíná vzkvétat skoro vše jako jsou podniky, tisk, divadlo nebo později film. Zlatá éra dvacátých let se odráží i v české žurnalistice a literatuře. Stoupá poptávka po informacích, na které už denní tisk nestačil. Díky tomu začal rychlý nárůst různých periodik a časopisů.²⁸ Ovšem i v těchto prvních letech se hlavně v literatuře stala stěžejním tématem mnoha děl válka. Díla ovlivněna zážitky z války podávali spisovatelé všech generací (Fráňa Šrámek-*Žasnoucí voják*, Richard Weiner – *Litice*, Jan Weiss – *Barák smrti*). Jejich společný rys těchto reakcí na válečné události je žaloba na nelidskou a nesmyslnou krutost, a úsilí vyhnout se morálnímu rozpadu. Většina těchto děl se shoduje se světovou literaturou popisující první světovou válku. (Henri Barbusse – *Oheň*, Erich Maria Remarque – *Na západní frontě klid*, Ernest Hemingway – *Sbohem, armádo!*).²⁹

Česká literatura se začala modernizovat již ve dvacátých letech. Lze to usoudit z rychlého střídání generací, kde se do hlavního literárního povědomí dostává generace nejmladších. Dalším ukazatelem je transformace společenského prostředí, od čeho se literatura odvíjí.

V neposlední řadě je také za důsledek považován rozpad Rakouska–Uherska a vznik nového Československa. Je jasná státní samostatnost a národní osobitost. Vyvíjí se nový společenský a kulturní život, který se oproti starému režimu více uvolňuje. Týká se to například školství, tisku nebo divadla. To vše se odráží v české i slovenské literatuře.

Ve společném státě Čechů a Slováků se tvořila myšlenka o upevnění a rovnováze vývojových rozdílů v české a slovenské literatuře. Idea čechoslovakismu měla kladnou odezvu v české kultuře či vědě, ale nedoceňovala specifičnost obou národních kultur a slovenský jazyk a literaturu, i samu existenci slovenského národa redukovala na pouhou regionální záležitost. Je zde ale posun toho, že rozvoj moderní slovenské literatury se ukazoval rostoucím zájmem o slovenskou literární činnost.³⁰

²⁷ OLIVOVÁ, Věra. *Dějiny první republiky*. 1. vyd., Praha: Karolinum, 2000, s. 306

²⁸ KUBÍČEK, Jaromír – Šimeček, Zdeněk. *Brněnské noviny a časopisy od doby nejstarší až do roku 1975*. Brno: Univerzitní knihovna, 1976, s.129

²⁹ LEHÁR, Jan. *Česká literatura od počátků k dnešku*. 3. vyd., Praha: NLN, 2020, s. 559

³⁰ MUKAŘOVSKÝ, Jan a kol. *Dějiny české literatury IV*. Praha: Victoria Publishing, 1995, s. 155

Vliv na českou literaturu měly i události z okolních států, jako bylo Německo nebo Říjnová revoluce v Rusku. I díky tomuto vlivu se literatura v Československu rozvíjí a vzniká například legionářská literatura popisující životy zajatých legionářů a jejich návraty domů. (Rudolf Medek – *Legionářská epopej*, František Langer – *Jízdní hlídka*, Josef Kopta – *Třetí rota*).³¹

Dále pak vznikají dvě umělecká sdružení mladé generace, první je Literární skupina, převážně brněnská skupina, založena roku 1921, do které patřili básník Josef Chaloupka, prozaik Čestmír Jeřábek, kritik František Götz nebo dramatik Lev Blatný, většina autorů měla náklonost k expresionismu. Členové prosazovali důraz na mravní změnu a hlásili se k poválečné revoluční vlně životní a umělecké, nikoliv však násilnou cestou.³² Druhou je pak skupina Devětsil, založená roku 1920, jejíž základnou byla Praha. Mezi členy Devětsilu se řadili spisovatel Jaroslav Seifert, básníci František Halas a Vítězslav Nezval nebo prozaik Konstantin Biebl. Skupina se zprvu hlásila k proletářskému umění, ale pod vedením Karla Teigehe se ustavil poetismus.³³

Jak už bylo zmíněno, utváří se nové směry proletářská poezie, která klade důraz na problémy ve společnosti, zobrazuje dělnickou třídu a touží po spravedlnosti, hlavní představitelem je Jiří Wolker. Poetismus má být kontrastem k proletářské poezii, podle slov Karla Teigehe má být „ležerní, dovádivý, fantaskní, hravý, neheroický a milostný“³⁴. Inspiraci poetismus čerpá z témat jako je cirkus, exotika a cizí prostředí.³⁵

Literatura dvacátých a třicátých let byla více ovlivňována společenským děním, než tomu bylo dříve. Byla do ní zainteresována válka nebo intenzivní společenské události. V této literatuře lze nalézt problémy týkající se sociální spravedlivosti, lidskosti, nebo zcela nového životního stylu. Změna nastává i v uměleckém směru, kde se dílo podílí na nově vytvořeném světě. Nově utvořené umělecké proudy se především vyznačují jako kolektivní hnutí a prolínají uměleckou aktivitu s radikálním postojem. Jednalo se například o dadaismus nebo futurismus.³⁶

V poválečném období se literární směr i jeho uskupení pomalu vyvíjí. Oproti kvapným vznikáním nových časopisů, které ale také stejným tempem zanikají. Pro představu takového časopisu je revue *Lumír*, která vycházela do roku 1939, jejíž redaktorem byl Viktor Dyk. Revue nejprve spolupracovala s čapkovskou generací, ale později přešla ke generaci mladých. Tradiční týdeník starší realistické generace byl časopis *Zvon*, který vycházel po celé období

³¹ LEHÁR, Jan. *Česká literatura od počátků k dnešku*. 3. vyd., Praha: NLN, 2020, s. 560

³² LEHÁR, Jan. *Česká literatura od počátků k dnešku*. 3. vyd., Praha: NLN, 2020, s. 574

³³ LEHÁR, Jan. *Česká literatura od počátků k dnešku*. 3. vyd., Praha: NLN, 2020, s. 576

³⁴ LEHÁR, Jan. *Česká literatura od počátků k dnešku*. 3. vyd., Praha: NLN, 2020, s. 576

³⁵ LEHÁR, Jan. *Česká literatura od počátků k dnešku*. 3. vyd., Praha: NLN, 2020, s. 571

³⁶ MUKAŘOVSKÝ, Jan a kol. *Dějiny české literatury IV*. Praha: Victoria Publishing, 1995, s. 156

první republiky až do roku 1941. Podobnými periodiky, která měla v předválečném literárním vývoji závažné místo byla *Moderní revue* (vycházela do roku 1925), nebo vědecko-kulturní měsíčník *Naše doba* vydávaná do roku 1944.

V období první republiky se formulují také časopisy a revue, jež svá témata věnují otázkám sociálním nebo politickým. Okruh literární, případně umělecký, byl ponecháván mimo dění. K rozvinutí literárního vývoje byly časopisy často levicově orientované a souvisely s individuálním konceptem představitelů starší generace nebo s kolektivním uměleckým úsilím poválečné avantgardy.³⁷ Jeden z prvních časopisů věnovaný především otázkám literatury byl časopis *Cesta*. Autoři přispívající do tohoto periodika patřili do okruhu předválečné generace. Jednalo se například o Antonína Sovu, Viktora Dyka nebo Karla Čapka. V periodiku byl velmi široký okruh autorů různé generační skupiny. Základ však navazoval na předválečnou modernu, civilismus a vitalismus.³⁸ Pokusem o seskupení širší autorské obce i s nejmladší generací byl plzeňský *Pramen* působící mezi lety 1920-1927. První trvalejší tribuna mladých vzniká v měsíčníku Literární skupiny *Host*, kde publikují i příslušníci Devětsilu, kteří postupem času mají rozhodující vliv na obsah časopisu. V druhé polovině dvacátých let přibývá k literárním časopisům, které byly výrazem určitých směrových nebo generačních seskupení časopis *Sever a Východ*, orientovaný v programovém protikladu k avantgardě. Do okruhu přispěvatelů patřili převážně autoři vycházející z předválečné generace realistické tradice a z krajinářského impresionismu a nově se formulujícího okruhu autorů „literatury české půdy“ (Josef Knap³⁹, František Křelina⁴⁰, Václav Prokůpek⁴¹) Časopis *Sever a Východ*, který začal vycházet roku 1925, se však nevymezoval jako čistě protinárodně orientovaný, ale naopak usiloval o to, aby zprostředkoval českému publiku informace i o zahraničních literaturách.⁴²

Ve 20. letech se objevilo i mnoho děl, ve kterých byly události, život na různých kontinentech, konkrétně české příběhy v odlišných kulturách zpodobovány v mnoha žánrech. Toto zpřítomňování situace, kdy byl Čech konfrontován s cizím prostředím, hrálo velkou roli při hledání poválečné ideové, politické, náboženské i estetické orientace.⁴³

Tato nová situace vedla také k aktualizaci předválečných diskusí o českém charakteru. Objevily se otázky „jací jsme“, jaký je zděděný a jaký má být nově vytvořený „národní

³⁷ MUKAŘOVSKÝ, Jan a kol. *Dějiny české literatury IV*. Praha: Victoria Publishing, 1995, s. 172

³⁸ MUKAŘOVSKÝ, Jan a kol. *Dějiny české literatury IV*. Praha: Victoria Publishing, 1995, s. 174

³⁹ Knap Josef, 1900-1973, prozaik, básník, představitel ruralistické literatury

⁴⁰ Křelina František, 1903-1976, dramatik, básník, prozaik

⁴¹ Prokůpek Václav, 1902-1974, spisovatel, překladatel, novinář

⁴² PAPOUŠEK, Vladimír a kol. *Dějiny nové moderny. 2, Lomy vertikál: česká literatura v letech 1924–1934*. Vyd. 1. Praha: Academia, 2014, s. 264

⁴³ PAPOUŠEK, Vladimír a kol. *Dějiny nové moderny. 2, Lomy vertikál: česká literatura v letech 1924–1934*. Vyd. 1. Praha: Academia, 2014, s. 79

charakter“ jaké myšlenky přinášíme světu. Kolem poloviny 20. let se stala předmětem obsáhlých diskuzí řada publikací a statí, které problémy tematizovaly⁴⁴

1.5 Česká žurnalistika dvacátých a třicátých let

Jak už je výše uvedeno, je jasné, že lidé ať dříve, nebo i dnes touží po informacích. Pokud hovoříme o době tehdejší, tak jedním ze způsobů, jak se něco nového dozvědět byl tisk. Tisk ale nesloužil jen ke sdílení zpráv občanům. Využívaly ho i politické strany, pro které bylo přednostní vydávat politický tisk. Díky němuž mohly šířit svůj program, získávat tak nové členy, vyjadřovaly své názory a působily svým vlivem na veřejnost.⁴⁵ V období 1918-1938 se rapidně zvýšil počet politických novin i časopisů. Z pochopitelných důvodů, politické strany chtěly podporu od svých čtenářů a voličů.⁴⁶

Na základě zákona z roku 1919 dochází k vytvoření Velkého Brna. Na počátku této doby, bylo Brno novinářsky samostatné a každá politická strana usilovala o vydávání vlastního deníku a pražské ústřední listy politických stran do Brna nedosahovaly.⁴⁷

Ve dvacátých letech každá politická strana vlastnila zemský deník, od roku 1929 vycházely ze stranických listů již jen lidový *Den* a republikánská *Svoboda*. Národně sociální *Socialistická budoucnost* byla zastavena koncem roku 1924, sociálně demokratická *Rovnost* zanikla jako deník koncem roku 1928. Zaniklé moravské deníky byly nahrazeny pražskými večerníky, které byly dováženy do Brna jako jejich hlavičkové listy, jednalo se o *Moravské slovo*, *Moravský přítel lidu* a *Rudá rovnost*. Národní demokraté v Brně stále vydávali *Národní deník*, šlo ale o hlavičkový list pražských *Národních listů*. Mezi takzvané bezbarvé listy se řadily *Lidové noviny*, *Moravské noviny* a *Ruch*, které rovněž publikovaly politické zprávy, ale nehlásily se k žádné politické straně. Důvodem k uplatňování nepolitických směrů byla skutečnost, že takové noviny mohou získat větší odbyt, pokud by vycházely vstřícně praktickým potřebám čtenářům, kteří se nezajímají o politické boje.⁴⁸

⁴⁴ PAPOUŠEK, Vladimír a kol. *Dějiny nové moderny. 2, Lomy vertikál: česká literatura v letech 1924–1934*. Vyd. 1. Praha: Academia, 2014, s. 80

⁴⁵ KUBÍČEK, Jaromír. *Dějiny žurnalistiky na Moravě: první století českých časopisů 1848-1948*. Brno: Muzejní a vlastivědná společnost, 2013, s. 103

⁴⁶ KUBÍČEK, Jaromír a ŠIMEČEK, Zdeněk. Bibliografie města Brna. Svazek 2, *Brněnské noviny a časopisy od doby nejstarší až do roku 1975*. Vyd. 1. Brno: Universitní knihovna, 1976, s. 132

⁴⁷ KUBÍČEK, Jaromír a ŠIMEČEK, Zdeněk. Bibliografie města Brna. Svazek 2, *Brněnské noviny a časopisy od doby nejstarší až do roku 1975*. Vyd. 1. Brno: Universitní knihovna, 1976, s. 129

⁴⁸ KUBÍČEK, Jaromír. *Dějiny žurnalistiky na Moravě: první století českých časopisů 1848-1948*. Brno: Muzejní a vlastivědná společnost, 2013, s. 106

Tištěná média se v průběhu první republiky celkově zkvalitňovala. Napomohla tomu uvolněná situace, dobré ekonomické podmínky státu a lepší intelektuální rozkvět. Pravidelný tisk se dostal na pomyslný vrchol svého vývoje. Vyskytovala se ale konkurence v podobě rozhlasu a filmového zpravodajství.

První pokus o vysílání mluveného slova a hudby z Petřína vojenským vysílačem bylo roku 1919 a po čtyřech letech později, tedy roku 1923 v červnu byla ustanovena akciová společnost Československé zpravodajství radiotelefonické, později přejmenované na Radiojournal. Zářím téhož roku nastal počátek vydávání koncesí uživatelům, jako měsíčník vychází *Časopis Radiojournal*.⁴⁹ I přesto byl tisk rozhodujícím mediálním vlivem na společenské dění. Tisková legislativa byla stále platná už od roku 1863, tedy ještě z doby Rakouska–Uherska. V období první republiky nebyl zaveden žádný zákon týkající se tiskařství. Svoboda tiskařství byla zaručována ústavou z února roku 1920. To znamenalo, že nebylo možné dávat tisk předběžné cenzuře.⁵⁰ Postupně však přibývalo novin a časopisů a ty se začali kontrolovat alespoň na policejním ředitelství v Brně. Kontroly se spíše zaměřovaly na komunistický tisk. Komunistická strana tak musela vydávat tisk dvojího nákladu, což znamenalo jednou pro policii a po druhé pro čtenáře.⁵¹

⁴⁹ JÍLEK, Viktor. *Dějiny české žurnalistiky od svého počátku do r. 1945*. 2. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2002, s. 20

⁵⁰ KONČELÍK, Jakub, VEČEŘA, Pavel a ORSÁG, Petr. *Dějiny českých médií 20. století*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2010, s. 32

⁵¹ KUBÍČEK, Jaromír a ŠIMEČEK, Zdeněk. Bibliografie města Brna. Svazek 2, *Brněnské noviny a časopisy od doby nejstarší až do roku 1975*. Vyd. 1. Brno: Universitní knihovna, 1976, s. 128

2. Obecná charakteristika a historie časopisu Salon

Dvacátá a třicátá léta dvacátého století je období rozkvětu kulturních a společenských časopisů. Pro tehdejší společnost byla kulturní žurnalistika prostředkem k odreagování, informování veřejnosti o dění ve společnosti, o kulturních událostech a celkově se stala velmi oblíbenou. Tehdy vznikl časopis *Salon*, který tak nastavuje pomyslnou laťku společenským revuím. *Salonu* se už od začátku svého vydávání povedlo zaujmout co nejširší veřejnost.

Časopis *Salon* byl nový typ měsíčníku vycházející v Brně v letech 1922–1943. Jednalo se o exkluzivní velkoformátovou ilustrovanou revue. Redakce *Salonu* se obracela na představitele a znalce kulturního a společenského života, kteří pro ni psali vyžádané téma.⁵² Časopis vycházel v letech, které byly plné kulturních, politických, sociální rozporů a protikladů. Redakce a vydavatelé časopisu se nehlásili k žádnému tvůrčímu spolku, i když to v této době bývalo zvykem.

Za nejlepší období časopisu lze považovat brněnská léta 1922-1933, kdy jej vedl Bohuslav Kilian. Od roku 1933 je možno mluvit o pražské fázi *Salonu*, která se lišila od té předchozí.⁵³

Časopis *Salon* byl založen roku 1922 během června v Brně, redaktorem Janem Hamáčkem. Zaměření časopisu bylo zřejmé z doplňujícího podnázvu *společnost – sport – divadlo – móda – výtvarné umění*. Tento nový typ měsíčníku vynikal svým početným obrazovým doprovodem a krátkými odbornými studií o tehdejších aktuálních tématech.⁵⁴

Redakce se většinou snažila zabývat především informacemi o divadle, hudbě, módě, automobilovém průmyslu, umění, literatuře a mnoho dalších. Měsíčník byl tisknut na kvalitní křídový papír v tiskařských závodech Antonína Odehnala ve velikosti 36cmx26cm.

První číslo časopisu *Salon* vyšlo dne 1. června 1922, kde se pozornost věnuje divadlu v Brně, filmu, sportu a módě. Za redakci zodpovídal Jan Hamáček podporován výtvarníkem Ondřejem Sekorou.

Celkem bylo vydáno 22 ročníků. Rozsah dílčích 10 čísel čítal maximálně 28 stran s výjimkou čísla devět s 58 stranami. Cena předplatného byla na rok 60 Kč, půlročně 30 Kč a jednotlivá čísla stála pak 6,50 Kč.

⁵² KUBÍČEK, Jaromír. *Dějiny žurnalistiky na Moravě: první století českých časopisů 1848-1948*. Brno: Muzejní a vlastivědná společnost, 2013, s. 216

⁵³ GABRIELOVÁ Bronislava, MAŘČÁK Bohumil, *Kapitoly z dějin brněnských časopisů*, MU v Brně, 1999, FSS, nakl. George Town, s. 75

⁵⁴ GABRIELOVÁ Bronislava, MAŘČÁK Bohumil, *Kapitoly z dějin brněnských časopisů*, MU v Brně, 1999, FSS, nakl. George Town, s. 76

Druhý ročník převzal a redaktorem se stal Bohuslav Kilian a zodpovědným redaktorem se stal Josef Mrázek. Vydavatelství ujišťuje své čtenáře, že v nadcházející číslech bude věnována pozornost článkům o Slovensku, a to po všech stránkách kulturních, společenských tak i hospodářských. Z těchto důvodů zřizují filiální redakci a administraci v Bratislavě v ulici Jaskový rad 73. Tento počín pomůže k dosažení vytyčeného cíle, vytvořit ze *Salonu* nejlepší společenský list. Povědomí o slovenské kultuře rozšíří za pomoci článků, ilustrací a fotografií nejdůležitějších událostí na Slovensku. Jsou zde i úsudky denního tisku *Slovenská politika*, které *Salon* chválí, že si všímá kulturního a uměleckého života na Slovensku.⁵⁵

Salon o sobě píše, že z pohledu uměleckého i literárního je skutečně cennou revuí. Ctihodně reprezentuje kulturní, společenský a umělecký život i v zahraničí. Slibuje, že se v budoucích číslech bude soustředit na vše zajímavé. Pozornost bude věnovat nejnovějším událostem z divadelního a společenského prostředí. Nebude opomenuta ani módní rubrika s dokonalými obrázky nejnovějších modelů. Vydavatelství je přesvědčeno o své vysoké úrovni díky jejím minulým přispěvatelům. Nepochybuje ani o své grafické podobě, jenž svěřili do rukou akademického malíře Františka Podešvy. V neposlední řadě o sobě tvrdí, že jde o nejlevnější revuí tohoto druhu a může si ji dovolit koupit úplně každý.⁵⁶

Roku 1924 vydavatel *Salonu* Bohuslav Kilian a vydavatel *Elegantní Prahy* Josef Svoboda oznamují, že se třetí ročník *Salonu* slučuje s revue *Elegantní Praha*. Nejspíše z finančních důvodů. Mění se obálka časopisu a název: *Salon ilustrační revue*, s podnázvem *moda-společnost-umění a příjemné věci života*. Vydavatelství se pyšní dosud vyšlými čísly, která byla velmi vřele přijata jak kritiky, tak čtenáři.⁵⁷

Bohužel svou tehdejší nezávislost si časopis *Salon* neudržel a v roce 1925 se revue stává majetkem agrárních Českomoravských podniků, kteří už vydávají časopis *Venkov*, *Svobodu* či *Slovenský deník*. Vydání se tedy ujímá „Novina“ – tiskařské a vydavatelské podniky Praha. *Salon* se tak stává jedním z titulů, kde je hlavní ekonomický zisk pro zajištění politické agrární žurnalistiky. Hlavní redakce byla nucena se přesunout do Prahy, ale úroveň *Salonu* již nebyla taková jako kdysi. Naneštěstí nedosahovala stejné kulturní ani výtvarné podoby jako ve svých začátcích.⁵⁸ Změna nastává i v ceně časopisu, kdy jednotlivé číslo stojí 6 Kč a deset vydaných čísel má průměrem 60 stran.

⁵⁵ *Salon: společnost, sport, divadlo, film, móda, výtvarné umění*. Brno: Bohuslav Kilian, 1923, roč. 2, č.1, s. 1s

⁵⁶ *Salon: společnost, sport, divadlo, film, móda, výtvarné umění*. Brno: Bohuslav Kilian, 1924, roč. 3, č.10, s. 41

⁵⁷ *Salon: společnost, sport, divadlo, film, móda, výtvarné umění*. Praha: Bohuslav Kilian, 1925, roč. 4, č.5

⁵⁸ KUBÍČEK, Jaromír. *Dějiny žurnalistiky na Moravě: první století českých časopisů 1848-1948*. Brno: Muzejní a vlastivědná společnost, 2013, s. 217

Redakce opět píše ke svým čtenářům, že *Salon* se díky podpoře veřejnosti stal tradicí české společenské revue a zhotovuje původní desky *Salonu* za cenu 20 Kč s osobním odběrem, posílání poštou pak stojí o korunu více.

Roku 1931 z časopisu *Salon* odchází Bohuslav Kilian, který zakládá vlastní revue s názvem Měsíc. Ve svých počátcích neměl časopis *Salon* konkrétně daný program, a tak je třeba uznat Kilianovu snahu o vytvoření něčeho nového. Čtenáře především zaujal rozmanitými tématy a odrážel kulturní a společenský život. Jedna z jeho největších předností byla i výtvarná stránka zpracování, což u tehdejších časopisů nebylo tak časté.⁵⁹

Vydávání *Salonu* ale stále pokračovalo a redakce dávala najevo svým čtenářům, že si je plně vědoma své povinnosti k československému umění i uměleckým potřebám svých čtenářů. V revue je stále společnost zaznamenávána v nejširším pojmu ve vnějších i vnitřních projevech. Budoucí snahou vydavatelů bylo podat svým odběratelům revue s vybranou pečlivostí, upravenou po grafické i obsahové stránce. Čtenáře tak na chvíli odtrhla od každodenních činností běžného dne.

O událostech roku 1938 není v revue žádná zmínka, a působí to, jako by tyto události *Salon* míjely. Okolo roku 1939 občas něco zasvitne ale je to však jen ojedinělá reakce na vývoj událostí.⁶⁰ Období Protektorátu se v *Salonu* neméně odráží. Časopis je víceméně nucen otiskovat fotografie či články o Německu. Ať už jde o vítězství německé armády v dobývání nepřátelského území nebo oslavný návrat vojáků z fronty.⁶¹ Fotografie a snímky z válečného zpravodajství jsou nedílnou součástí revue. Redakce pokrytecky otiskuje články o nacistickém Německu. Roku 1942 byl spáchán atentát na zastupujícího říšského protektora Protektorátu Čechy a Morava. *Salon* to samozřejmě nemohl opomenout, a tak na svou titulní stranu otiskl Heydrichovu fotografii jako úctu k jeho osobě.⁶² Jak německá armáda postupuje, musejí být čtenáři informováni o jejím vítězství v Sevastopolu a Tobruku⁶³. Říšský voják přeci vítězí a musí vítězit, neboť má nejen nejlepší výzbroj světa, ale i nejlepšího ducha.

V průběhu druhé republiky se ze stránek ztrácejí autorská jména, a pokud se nějaké objeví je těžké říci, zda se jedná o přímou spolupráci. Společenská revue se tak ocitá v autorském vzduchoprázdnu. Není však jisté, do jaké míry musela redakce *Salonu* tyto články

⁵⁹ GABRIELOVÁ Bronislava, MARČÁK Bohumil, *Kapitoly z dějin brněnských časopisů*, MU v Brně, 1999, FSS, nakl. George Town, s. 84.

⁶⁰ GABRIELOVÁ Bronislava, MARČÁK Bohumil, *Kapitoly z dějin brněnských časopisů*, MU v Brně, 1999, FSS, nakl. George Town, s. 79

⁶¹ *Salon: společnost, sport, divadlo, film, móda, výtvarné umění*. Praha: František Podešva, 1942, roč. 21, č.7, s.6-7

⁶² *Salon: společnost, sport, divadlo, film, móda, výtvarné umění*. Praha: František Podešva, 1942, roč. 21, č.6

⁶³ *Salon: společnost, sport, divadlo, film, móda, výtvarné umění*. Praha: František Podešva, 1941, roč. 20, č.5, s.2

publikovat a co bylo podáno čtenářům jen ze strachu, a proto se na první pohled může zdát, že redakce *Salonu* podávala neustále informace týkající se Německa.⁶⁴ Vždy bylo více fotografií a kreseb než samotného textu o těchto tématech. Většinou to byly jen popisky u jednotlivých snímků. Stále ale převládaly články a rubriky o českém a moravském filmu, divadlu, výstavách nebo kultuře a jejího prostředí. Bohužel *Salon* neměl od roku 1942 dlouhého trvání a o rok později svou činnost z finančních důvodů ukončuje.

2.1 Lidé kolem Salonu

V prvním ročníku za redakci zodpovídal úředník a publicista Jan Hamáček, podporován známým malířem, spisovatelem, karikaturistou Ondřejem Sekorou (1899-1967). V této době společenská revue hledala správný směr a formovala své rubriky. Od druhého ročníku převzal vedení redakce Bohuslav Kilian (1891-1942), který se stal jednou z nejpřednějších postav *Salonu*.

Bohuslav Kilian byl nezávislý novinář, který po studiu na gymnáziu v Brně získal právnické vzdělání na Karlově univerzitě v Praze. V průběhu studia práv získal značné vzdělání v oblasti výtvarného umění, ve kterém se dále vzdělával na mnichovské Akademii. Po odchodu se *Salonem* začal vydávat náročněji koncipovaný dvojjazyčný Měsíc. Bohužel roku 1942 zemřel po velmi těžké nemoci, ale díky tomu se uchránil alespoň před zásahem gestapa, které nakonec zabavilo v jeho pracovně a soukromí jeho časopisy s poukazem na protinacistická stanoviska.⁶⁵ Na podobě *Salonu* se podílel už na počátku a nejprve vedl rubriky Národní hospodář, kde zjevně uplatňoval své ekonomické zájmy a motorismus.⁶⁶

Známostí časopisu byl i výtvarník František Podešva (1893-1979), který se po celou dobu působení *Salonu* zaobíral jeho grafickou podobou a ilustračními kresbami. Později se k výtvarné činnosti připojili i grafička, malířka a spisovatelka Helena Bochořáková – Dittrichová (1894-1980), malíř Josef Šíma (1891-1971) nebo grafik Eduard Milén (1891-1976). Módní ilustrace měla na starosti Pavla Pitschová, později Olga Vojáčková⁶⁷. Do rubrik o módě

⁶⁴ GABRIELOVÁ Bronislava, MARČÁK Bohumil, *Kapitoly z dějin brněnských časopisů*, MU v Brně, 1999, FSS, nakl. George Town, s. 79

⁶⁵ GABRIELOVÁ Bronislava, MARČÁK Bohumil, *Kapitoly z dějin brněnských časopisů*, MU v Brně, 1999, FSS, nakl. George Town, s. 75

⁶⁶ JEŘÁBEK, Miroslav. *Bonviván Bohuslav Kilian: životní příběh právníka, vydavatele společensko-uměleckých revue a strýce Bohumila Hrabala*. 1. vyd., Brno: Legraf, 2018, s. 109

⁶⁷ GABRIELOVÁ Bronislava, MARČÁK Bohumil, *Kapitoly z dějin brněnských časopisů*, MU v Brně, 1999, FSS, nakl. George Town, s. 80

psaly i módní návrhářky a majitelky nejvyhlášenějších módních salonů Hana Podolská (1880-1972) nebo Arnoštka Roubíčková (1869–1942).

Významnou osobností doby, ve které časopis vycházel byl Rudolf Těsnohlídek (1882-1928), který svými díly přispíval do *Salonu*. Vedle všestranného, tragicky zesnuvšího R. Těsnohlídka se svými prózami uplatnil i dramatik a prozaik Lev Blatný (1894-1930), učitel a spisovatel Viktor Kamil Jeřábek (1859-1946), moravský básník Stanislav Cyliak (1859-1939), básník a novinář Josef Chaloupka (1898-1930) nebo spisovatel a lékař Antonín Trýb (1884-1960). Mimo jiné měl Bohuslav Kilian také dobré styky s avantgardou, a proto uveřejnil i příspěvky publicisty, výtvarného umělce a teoretika Karla Teigehe (1900-1951) a básníka a novináře Artuše Černíka (1900-1953).⁶⁸

Častými přispěvateli byli i fotografové Václav Jírů (1910-1980) a Karel Hájek (1900-1978), jejich snímky doplňovaly většinu cestovatelských reportáží a článků.⁶⁹ Fotografie se stala důležitým prvkem vizuální prezentace a komunikace s čtenáři. Fotografie se zdokonalovaly díky novým technologiím a postupům, které umožnily větší kvalitu a detailnost obrazu, používaly se nové způsoby osvětlení, kompozice a úpravy fotografií, což vedlo k většímu rozmanitosti a originalitě.

Většina psané kritiky na umělecká díla a umělce byla psaná českým historikem umění a výtvarným kritikem profesorem Jaromírem Pečírkou (1891-1966).

⁶⁸ GABRIELOVÁ Bronislava, MARČÁK Bohumil, *Kapitoly z dějin brněnských časopisů*, MU v Brně, 1999, FSS, nakl. George Town, s. 80

⁶⁹ GABRIELOVÁ Bronislava, MARČÁK Bohumil, *Kapitoly z dějin brněnských časopisů*, MU v Brně, 1999, FSS, nakl. George Town, s. 81

3. Tematické oblasti a zaměření časopisu prvního ročníku

Náměty a témata se vždy v každém ročníku opakovaly. První ročník byl výrazně moravsky zaměřen. Objevuje se velký počet fotografií, které pokrývají většinu stran.

Rubrika *Divadlo* například informovala o brněnském divadle, dále pokračují články o uvedení nových filmů, cestopisné články a reportáže, kosmetické rady, jak pečovat o zahradu, sportovní aktuality a samozřejmě módní trendy. Titulní stranu prvního čísla zdobí fotografický portrét Leoše Janáčka, který pocházel z ateliéru Rafael (viz. obrazová příloha č. 1). Dále je doplněn o podtitul s názvem *Společnost – sport – divadlo – film – móda – výtvarné umění*. V prvním čísle se pozornost věnuje divadlu v Brně. Jsou zde fotografie Otta Čermáka při hraní činohry *Tulák ve hře bratří Čapků* „⁷⁰ uvedené poprvé v Brně 3. února 1922 v Městském divadle.

O pár stránek dál následuje rubrika o filmu *Robinson Crusoe* z roku 1902, která je psaná jak v českém, tak německém jazyce. Nechybějí ani fotografie a kresby. Následuje reklama na filmování průmyslových a reklamních snímků firmy Lloyd-film.⁷¹ Číslo pokračuje tématem o sportu, a to konkrétně o fotbalu, atletickému závodu v Praze a dostizích. Opět je zde hojný počet fotografií sportovců, žokejů a závodních koní.⁷²

Závěr čísla se věnuje módě, a to konkrétně tenisové módě. Článek popisuje obavy ze zdražování potřeb a zda budou průměrní lidé moci tenis provozovat. Problém se vyřešil díky levnější výrobě raket v Německu. Ateliér Petruj v Brně zde uvádí fotografie žen nosící dobové kousky oblečení. Jde o *drapový soukený cape*⁷³ s bohatou prýmkovou ozdobou a šaty se světlemodrými hedvábnými stuhami. Nechybějí ani tradiční dámské lodičky dvacátých let, kterými se tu pyšní firma Viktorin a spol. Součástí toho je rubrika s názvem *Ženy a móda*.

Druhé číslo, vydané 15. června 1922, nese stejný název jako první. Titulní strana se však jako u následujících čísel liší. Je tu vyobrazena dřevorezba *Utrpení Slovanů ve světové válce* z ateliéru sochaře Joži Kubička. Sochaři je pak věnovaný hned první článek. Revue pokračuje souborem fotografií z vojenské prostoné, sletu sokolstva a slavnosti pětiletí bitvy u Zborova.

Jako u předešlého čísla se tu píše o divadlu, tentokrát o reprezentantu brněnské opery a dirigentu Františkovi Neumannovi. Stranu patnáct tvoří reklamy. Od kávy, čaje a kakaa se dostává až k pánskému prádlu, které nabízí například firma Vladimíra Koukala na Jakubském

⁷⁰ *Salon: společnost, sport, divadlo, film, móda, výtvarné umění*. Brno: Jan Hamáček, 1922, roč. 1, č. 1, s. 6

⁷¹ *Salon: společnost, sport, divadlo, film, móda, výtvarné umění*. Brno: Jan Hamáček, 1922, roč. 1, č. 1, s.10-12

⁷² *Salon: společnost, sport, divadlo, film, móda, výtvarné umění*. Brno: Jan Hamáček, 1922, roč. 1, č. 1, s.17-19

⁷³ Pelerína neboli pončo

náměstí v Brně. Potom časopis pokračuje stejným způsobem jako v prvním čísle. Nejdříve sportem a pak rubrikou *Ženy a móda*, kde se píše o tom, jaké podmínky má žena splňovat, aby pěkná věc skutečně příjemně působila. Například pokud si žena oblékne krajkovou róbu a půjde se projít na tržnici, bude vypadat přinejmenším směšně.⁷⁴

Třetí číslo se zabývá tělocvičnou organizací Orel. První dvojstránka je popsána historií této Československé organizace, zmiňuje její členy sletu rady a náboženskou národní a sociální ideu Orelstva. Ke konci jsou zmíněny církevní brněnské památky opět se spoustou fotografií kostelů a katedrál. Následují fotografie moravských a hanáckých krojů.⁷⁵

Čtvrté číslo opět nese stejný název jako první a druhé. Hned za obálkou je fotografie Jaroslava Vrchlického, bohužel není zřejmé, z jakého ateliéru. Pod fotografií je krátký životopis spisovatele. Následují fotografie skupin strany Lidové, Národně socialistické atd. Nechybí ani prezident Masaryk s králem SHS na honu v lánské oboře. Další část časopisu věnuje pozornost filmu s názvem *Hygiena manželství*, který měl deset dílů a šlo o populárně-vědecký film. Bohuslav Kilian píše o novém českém lidovém automobilu. Vznikají nové továrny specializující se na malá auta. Od Josefa Chaloupky našli čtenáři báseň *Nejsvětější noc*. Co se týče módy, dozvídáme se, že se v zimě 1922 bude nosit mnoho sametu ve všech možných barvách. Protože samet je nejelegantnější látkou, co existuje, podotýká autorka. Ve čtvrtém čísle přibývá rubrika s názvem *Směs*. Dle názvu lze usoudit, že se psalo o všelijakých informacích. Příkladem je zamyšlení o anglických sázkách, kdy podle autora mají Angličané velkou náklonost k sázení v krvi. Součástí revue od tohoto čísla je i *Historický kalendář*. V kalendáři jsou zaznamenány významné roky a události, jež se staly.⁷⁶

Páté číslo prvního ročníku časopisu začíná článkem o ateliérech akademického malíře Františka Podešvy, architekta Miloslava Kopřivy a akademického malíře Františka Hlavice. Rubrika *Divadlo* se zmiňuje o nejvěrnějších členech brněnského divadla. Za ně považuje Ladislava Pecha⁷⁷ a Jarmilu Urbánkovou⁷⁸.⁷⁹

Šesté číslo mění o trochu svou vizáž, neboť mizí vnitřní dvoulinkové orámování. Zůstává jen u horního okraje, na němž je vlevo ročník časopisu, uprostřed název *Salon* a vpravo pak číslo časopisu, a to vždy na každé straně. Uvnitř časopisu nalezneme velký otisk dřevorytu z cyklu *Peklo z práce* od Ferdinanda Duši. Následuje série olejomalb od různých umělců.

⁷⁴ *Salon: společnost, sport, divadlo, film, móda, výtvarné umění*. Brno: Jan Hamáček, 1922, roč. 1, č. 2, s. 1–24

⁷⁵ *Salon: společnost, sport, divadlo, film, móda, výtvarné umění*. Brno: Jan Hamáček, 1922, roč. 1, č. 2, s. 1–26

⁷⁶ *Salon: společnost, sport, divadlo, film, móda, výtvarné umění*. Brno: Jan Hamáček, 1922, roč. 1, č. 4, s. 1–28

⁷⁷ Pech Ladislav, 1866-1942, český herec, režisér, recitátor

⁷⁸ Urbánková Jarmila, 1892-1979, česká herečka, jmenována národní umělkyní

⁷⁹ *Salon: společnost, sport, divadlo, film, móda, výtvarné umění*. Brno: Jan Hamáček, 1922, roč. 1, č. 5, s. 1–28

Zajímavostí by mohla být strana 26 popisující výrobu a vývoz lidských vlasů z Číny. Na zadní straně časopisu je sdělení čtenářům měsíčníku. Redakce informuje své odběratele, že se *Salon* dostal na úroveň reprezentovat českou, moravskou a slovenskou kulturu a společenský život. Byly zřízeny i filiální redakce ve městech Olomouc, Bratislava, Praha a Ostrava. Autorům revue se splnily touhy rozšířit se do velkého povědomí čtenářské obce. Z toho vyplývá, že si redakce může na žádost svých čtenářů, dovolit snížit předplatné na místo 80 Kč po celý rok (tj. deset čísel) na 60 Kč. Půlročně tedy 30 Kč. Po tomto doufají, že stoupne počet odběratelů a *Salon* bude vycházet čtrnáctidenně. Dále nabádají své čtenáře, aby se každý z nich stal předplatitelem. Důvod byl prý takový, že tiskaři a dodavatelé papíru chtěli hotové peníze.⁸⁰

Sedmé a osmé číslo časopisu vycházelo v prvním ročníku v jednom svazku. Na prvních stránkách nás uvítají mramorové sochy z ateliéru sochaře Julia Pelikána, o kterém se pokračuje v článku pod fotografiemi. V číslech je otisk posudků z různých listů o *Salonu*. Píše se v nich, že Jan Hamáček má velmi velkou odvahu, že vydává něco takého v Brně. Revue prý připomíná časopisy na francouzský, anglický nebo spíše německý způsob. Jeho tuhá bílá obálka se zlatým tiskem upoutává mezi jinými periodiky pozornost. Výběry fotografií a ilustrací jsou v měsíčníku výborné. Je dobré, že zde má své zastoupení i ženská móda, což se ale od velkoměstského listu dá očekávat. Jediné, co je špatné, tak je stránka textová. Autorovi se nelíbil odborný článek o příčinách záplav škodlivého hmyzu. Jinak chvála na *Salon* pokračuje v listech *Budoucnost* a *Čas*.⁸¹ Pokud jde o grafickou stránku revue, tak například stránky byly orámovány jen dvojitou linkou. Nadpisy jednotlivých rubriky a článků byly stále ve stejném fontu, vždy je z obou stran ohraničoval pomyslný obdélník. Umístění fotografií občas působí úmyslně ledabyly. Většinou jsou ale zasazeny do čtvercového, obdélníkového nebo oválného tvaru. Soubory fotografií jsou buď vertikálně, nebo horizontálně za sebou.

Deváté číslo má jako přední stranu obálky pozvánku na mezinárodní vzorkové veletrhy v Praze. Dále pokračuje tradičním fotoportrétem, tentokrát Dr. Aloise Rašína. Revue projevuje úctu zemřelému ministrovi fotografiemi z jeho pohřbu. Potom se ale zabývá radostnějšími fotografiemi ze zmíněného pražského výstaviště. Část druhá je věnována celkovému průmyslu na Moravě. Ať už jde o textilní, elektrotechnický, strojírenský nebo kožedělný průmysl. Na zadní straně obálky časopisu je reklama na firmu Ergon ve formě lineární kresby muže a ženy.⁸²

Desáté číslo je posledním číslem prvního ročníku. Otisknuta je zde busta Tomáše G.

⁸⁰*Salon: společnost, sport, divadlo, film, móda, výtvarné umění*. Brno: Jan Hamáček, 1922, roč. 1, č. 6, s. 1–28

⁸¹*Salon: společnost, sport, divadlo, film, móda, výtvarné umění*. Brno: Bohuslav Kilian, 1923, roč. 2, č. 7,8, s.1–46

⁸²*Salon: společnost, sport, divadlo, film, móda, výtvarné umění*. Brno: Bohuslav Kilian, 1923, roč. 2, č.9, s. 1–58

Masaryka od akademického sochaře Františka Fabiánka. Roku 1921 byl objeven v dolině Nízkých Tater vstup do Demänovských jeskyní, o kterých v revue píše Rudolf Těsnohlídek. Popisuje je jako obrovskou a krásnou podzemní říši, reportáž obsahuje i její fotografie. Spisovatel informoval čtenáře o průzkumných pracích v jeskyních. Číslo deset obsahuje i francouzský text. Nejméně tři dvojstránky se věnují tehdejší aktuální módě. A to jak mužské, tak i ženské. Jde především o jarní klobouky, obleky a kabáty. Kresby různých modelů oblečení mají detailně rozkreslený vzor. Zajímavá je vizuální kreslená stránka s nabídkami zboží. Nabízené věci jsou velmi dobře vykresleny hnědým uhlem.⁸³

3.1 Mainstreamová témata Salonu: 1923-1943

V prvním ročníku jsou znatelné stopy po hledání tvaru či osnovy, které se projevovaly v nestálé podobě rubrik, které se různě obměňovaly a objevovaly, ale již po prvním ročníku našel *Salon* svůj pomyslný tvar, jehož se dlouhá léta držel. Mezi hlavní rubriky se tak řadily Sport, Divadlo, Móda, Film a Výtvarné umění, které se objevovaly už v prvních číslech. Od druhého ročníku převzal vedení *Salonu* Bohuslav Kilian, který se nejdříve věnoval rubrice *Národní hospodářství (Britská Afrika: hospodářství situace)*⁸⁴ a motorismu. Spolu s Františkem Podešvou chtěli vytvořit reprezentační revue. Tiskly se nově i příspěvky z Prahy a Slovenska.⁸⁵

Díky rubrikám je zde vidět široký záběr redakce, která přijímala příspěvky novinářů, literátů, ale i významných osobností, kteří pro *Salon* psali rubriky.

Různorodost témat časopisu byla cílená na co nejširší čtenářskou obec a vydavatelé *Salonu* přidávali i články pro uspokojení poněkud náročnějších čtenářů. Redakce se toho nebála a byla velice nápaditá, čímž vlastně způsobila rozšíření tohoto časopisu.

Vydavatelská ctizádostivost byla tak daleko, že se nejspíše *Salon* rozšířil i do sousedních států Československé republiky, zřejmě tam, kde žila česká a slovenská menšina. Je to patrné ze šestého ročníku, kdy v jednom čísle vydavatelství oznamuje, že roku 1927 vyjde 12 čísel za předplatné 60 Kč v Československu, Rakousku, Jugoslávii a Polsku. Ve všech jiných státech bude činit předplatné 115 Kč.⁸⁶

Nadále jsou rubriky stále a rozmanité, jednající o módě, společnosti, výtvarném umění, sportu, filmu, cestování nebo divadlu. Dále se v každém ročníku objevují básně, povídky nebo

⁸³ *Salon: společnost, sport, divadlo, film, móda, výtvarné umění*. Brno: Bohuslav Kilian, 1923, roč.2, č.10, s. 1–36

⁸⁴ *Salon: společnost, sport, divadlo, film, móda, výtvarné umění*. Brno: Jan Hamáček, 1922, roč. 1, č.7-8, s.40

⁸⁵ *Salon: společnost, sport, divadlo, film, móda, výtvarné umění*. Brno: Jan Hamáček, 1923, roč. 2, č.4, s. 1-7

⁸⁶ *Salon: společnost, sport, divadlo, film, móda, výtvarné umění*. Praha: Bohuslav Kilian, 1927, roč. 6, č.11, s.62

reportáže od odborných literárních kritiků a spisovatelů. Většinou se jednalo o témata, která byla rozebírána mainstreamově. Tato hlavní témata a rubriky se vždy navzájem prolínaly. Pokud čtenáři například čítali o tématu cestování, vždy nechybělo propojení s architekturou, významnými památkami, výtvarným uměním nebo kulturou.

3.1.1 Móda

Rubrika s názvem móda měla v *Salonu* značný prostor a z mého pohledu trochu převyšovala ostatní rubriky a vlastně i témata. V časopisu byly pravidelně publikovány články o módních trendech, jaké oblečení je vhodné na různé příležitosti atd. *Salon* se snažil být v módě vždy o krok napřed a přinášel módní inspirace a novinky ze zahraničí. Módním tématům bylo v časopisu věnováno většinou tři až čtyři strany. Tyto témata byla znázorněna pomocí dobře kreslených ilustrací a módních kreseb, které prezentovaly soudobý módní styl. Nalezneme tu i recenzi na módní přehlídku salonu Hany Podolské uspořádané v divadelním sále Lucerny v Praze, kde autorka vyzdvihuje vítězství české práce a přednosti českých salonů, které se snaží o vytvoření osobitého módního stylu.⁸⁷ Uznávaná návrhářka Hana Podolská, psala do *Salonu* už od jeho úvodního ročníku, často se jednalo o reportáže z velkých prémiových přehlídek v Paříži.⁸⁸

Mimo módu týkající se oděvů se pozornost věnovala i módním doplňkům, jako byly kabelky, boty nebo dokonce šperky.⁸⁹ I ty podléhaly různým trendům a byly tak i prezentovány. Pro lepší představivost byly všechny tyto články doplněny o spoustu uměleckých fotografií a fotografií modelů a modelek z nejpřednějších pražských a brněnských módních závodů a ateliérů.⁹⁰ To mělo odběratele lépe inspirovat, co si oblékat a nosit. Rubrika se snažila pomoci svým čtenářkám, ale i čtenářům vytvořit si svůj módní vkus a styl oblékání. Redakce zdůrazňuje, že by měl být *Salon* nezbytnou příručkou každé dámy a českého inteligenta vůbec.

V období války se *Salon* snažil zaměřit na praktičtější stránku oděvu a přešívát starší oděvy. Zohledňované byly i potřeby různých vrstev společnosti a časopis nabízel i levnější módu, kterou si mohly dovolit koupit širší vrstvy obyvatel.⁹¹

⁸⁷ *Salon: společnost, sport, divadlo, film, móda, výtvarné umění*. Brno: Bohuslav Kilian, 1922, roč.1, č.6, s.11

⁸⁸ JEŘÁBEK, Miroslav. *Bonviván Bohuslav Kilian: životní příběh právníka, vydavatele společensko-uměleckých revue a strýce Bohumila Hrabala*. 1. vyd., Brno: Legraf, 2018, s. 108

⁸⁹ *Salon: společnost, sport, divadlo, film, móda, výtvarné umění*. Praha: František Podešva, 1940, roč. 19, č.6, s.28-29

⁹⁰ *Salon: společnost, sport, divadlo, film, móda, výtvarné umění*. Brno: Bohuslav Kilian, 1922, roč.3, č.1, s.26-31

⁹¹ *Salon: společnost, sport, divadlo, film, móda, výtvarné umění*. Praha: František Podešva, 1942, roč. 21, č.2 s. 20-21

3.1.2 Salon, životní styl, krása, zdraví a sport

K módě se vztahují i menší rubriky zaměřující se na kosmetické rady, krásu nebo zdraví. Proto se nově setkáváme i s menší rubrikou *Zdravověda*, kde se například v jednom čísle radí jak na zubní kaz. Jsou zde rady, jak se mu vyvarovat nebo jak kaz vznikne. K číslu byl přidán i prospekt díla: *Dokonalá zdravověda pro praktický život*, které je doporučeno řadou odborníků a denními listy.⁹²

Co se kosmetiky týče, objevuje se tu nová kosmetická rada pro ženy – metoda Elizabeth Arden, která má pomoci k dokonalé pleti (viz. obrazová příloha č. 2). Dále začínají více přibývat reklamy na kosmetiku pro ženy jako pudr nebo krém.⁹³ Rubrika kosmetiky byla pak doplněna řadou kosmetických rad a poučení, jak se o sebe starat. Díky *Salonu* lze vidět postupné rozrůstání firmy Elida. Nejdříve dává povědomí jen o mýdlu, dále o dámském a později dětském šamponu a o Vánocích pak prodává i celé dárkové kazety.

Tématem krásy se zaobírá velmi zajímavý příspěvek *O výtvarném umění a chirurgii*. Revue píše o popularitě estetických chirurgických zákroků, zejména v Americe. V časopise to označují jako sochařství na živém, jímž se zabývá lékař Jindřich Tauber⁹⁴ Důkazem „fungování“ plastického zákroku jsou propůjčené fotografie „před a po“ onoho pražského chirurga.⁹⁵

Rubrika sport se také objevovala v každém ročníku časopisu, ale zdaleka nebyla tak rozvinutá a nepokrývala tolik stran jako například móda nebo výtvarné umění. Přesto, že sportu nebylo věnováno tolik prostoru, když se toto téma objevilo, tak se jednalo o prestižní sporty jako byl tenis, koňské dostihy nebo v zimě lyžování, doplněné o rozmanité fotografie a kresby. I přes to, že se z mého pohledu nejednalo o rozvinuté téma v časopisu, články, které se sportu týkaly zajímavé byly. Dále nechyběly aktuality ze světa českých sportovců, kteří uspěli ve fotbale, atletických závodech nebo v rohované (box). Celkově sportovní téma na mě působí jako okrajové. *Salon* se i tak stal obrázkovou dokumentární kronikou brněnského sportu. Mluvčím sokolských myšlenek a komentátorem sokolských akcí byl ve velké míře novinář Jaroslav Zyka.⁹⁶

⁹² *Salon: společnost, sport, divadlo, film, móda, výtvarné umění*. Praha: Bohuslav Kilian, 1924, roč. 3, č.1, s.21

⁹³ *Salon: společnost, sport, divadlo, film, móda, výtvarné umění*. Praha: Bohuslav Kilian, 1925, roč. 10, č.8-9,

⁹⁴ Tauber Jindřich, 1894-1970, plastický chirurg, entomolog, malíř, cestoval na Blízký Východ, Srí Lanku a střední a jižní Ameriku

⁹⁵ *Salon: společnost, sport, divadlo, film, móda, výtvarné umění*. Praha: František Podešva, 1938, roč.17, č.5, s. 4

⁹⁶ GABRIELOVÁ Bronislava, MARČÁK Bohumil, *Kapitoly z dějin brněnských časopisů*, MU v Brně, 1999, FSS, nakl. George Town, s. 79

Vedle obsáhlých témat a rubrik v časopisu, se zde ještě objevovala dílčí témata, kterým nebyla vždy věnována tak velká pozornost, jednalo se o Bytovou kulturu nebo Domácnost a nacházejí se v inzertní části časopisu.

Bytová kultura – prostřednictvím této rubriky se redakce se snažila přinášet svým čtenářům inspiraci v oblasti vlastního bydlení a pomoci si vkusně zařídit svůj domov.⁹⁷ Například popisuje, jak by měla vypadat moderní ložnice. Místnost je pro lepší představu doplněna ilustrací, kde je vidět, že ložnice má být symetrická a v barvách, které k sobě ladí. Nábytek včetně postele, nočních stolků a skříní by měly být ze světlého dřeva (viz. obrazová příloha č.3).⁹⁸ Přináší také poznatky o výmalbě pokojů a upozorňuje, jaké barvy místnost zútulní nebo třeba opticky rozšíří.

Rubrika *Domácnost* byla cílená především na ženskou čtenářskou obec. Zaobírala se otázkami moderních spotřebičů, nábytku a dekorací. Čtenářky tu nacházely články o vaření a stravovacích trendech. Prezentovány tu byly i nové recepty a pokrmy a inovativní způsoby přípravy jídla.⁹⁹ Rubrika *Domácnost* vycházela z trendů tehdejšího moderního života a nabízela svým odběratelkám inspiraci v podobě vylepšení každodenního života. Často také zde byly rady a tipy, co se krásy vlasů, pleti a těla týče.¹⁰⁰ Dále v článku s názvem *Moderní žena v kuchyni* je vysvětlen pojem, kdo je to moderní žena. Podle dobových názorů je to žena, která nebere život velmi vážně, ale myslí na svou důstojnost. Hlavní je pro ni dbát na svého muže a rodinu a vždy jim připravit chutnou a vyváženou stravu.¹⁰¹

3.1.3 Výtvarné umění

Další téma, které mu se dostávalo více pozornosti bylo téma umění. Jednalo se o výtvarné umění, umělecké výstavy, reprodukce jednotlivých artefaktů, včetně fotografických, které často zdobily titulní stranu časopisu. *Salon* se věnoval jak současnému umění, tak i jeho historii. Pokud šlo o to soudobé, tak nejčastěji byla v *Salonu* podporována avantgarda. Starší období se objevuje v reprodukci děl z renesance, baroka nebo Národního obrození. Autorům uměleckých děl je pak věnován krátký článek o jejich životě a tvorbě. Články o umění byly často doprovázeny o reportáže z výtvarných a kulturních výstav, nechyběly ani kritické texty,

⁹⁷ *Salon: společnost, sport, divadlo, film, móda, výtvarné umění*. Praha: Bohuslav Kilian, 1928, roč. 7, č.12, s.23

⁹⁸ *Salon: společnost, sport, divadlo, film, móda, výtvarné umění*. Praha: Bohuslav Kilian, 1930, roč. 9, č.3, s.27

⁹⁹ *Salon: společnost, sport, divadlo, film, móda, výtvarné umění*. Praha: Bohuslav Kilian, 1927, roč. 6, č.6, s.50-52

¹⁰⁰ *Salon: společnost, sport, divadlo, film, móda, výtvarné umění*. Praha: Bohuslav Kilian, 1929, roč. 8, č.1, s.38

¹⁰¹ *Salon: společnost, sport, divadlo, film, móda, výtvarné umění*. Praha: Bohuslav Kilian, 1927, roč. 6, č.3, s.48

kteře se věnovaly hodnocení děl a přístupu jednotlivých umělců. Kritiku ohledně výtvarného umění psal do *Salonu* český historik umění a výtvarný kritik Jaromír Pečírka. Například v pátém čísle čtvrtého ročníku posuzuje na čtyřech stránkách dílo Rudolfa Kremličky.¹⁰² Dále jsou zde i příspěvky Karla Teigeho zejména kritika na výstavu Alexandra Archipenka¹⁰³ a Sto let francouzského umění¹⁰⁴.

Jako u většiny témat bylo vše doplněno fotografiemi nebo kresbami od Františka Podešvy, Heleny Bochořákové – Dittrichové, Josefa Šímy, Eduarda Miléna a dalších umělců, kteří v časopise sloučili společenský život a soudobé umění.

Salon se snažil poskytovat svým čtenářům komplexní a aktuální dění ve světě výtvarného umění, které sám podporoval hlavně tedy za účasti Bohuslava Kiliana.

K výtvarnému umění přibývá v půli druhého ročníku nová rubrika s názvem *Sběratel*. Vzrostl vysoký počet nových uměleckých závodů, starožitníci prožili plodné dny velkých nákupů a prodejů. Umělecké dílo se na trhu stává jen objektem a k jeho zakoupení je potřeba rozvaha a opatrnost. Nově vzniklá rubrika má za úkol seznamovat co nejširší publikum s bohatstvím, co skrývají ateliéry, dílny a odborné závody. V rubrice se vyskytují umělecké aukce na sběratelské předměty a události jim podobné. Nezůstalo jen u starožitných předmětů, ale jednalo se i o současný umělecký průmysl a novou tvorbu.¹⁰⁵

Po odchodu Bohuslava Kiliana byl aktuální výtvarný život sledován jen okrajově. Objektivní pohled je nahrazen konzervativnějším záměrem, což mohl být důsledek vlivu majitele *Salonu* agrární strany. Novým cílem redakce je informovat své čtenáře jen o prověřených historických dílech. Jsou to zejména díla pocházející z baroka a generace Národního divadla. Mění se i pohled na tehdejší umělce. Jsou zmiňováni jen ti, kteří jsou uznáváni hlavně ve vyšších a oficiálnějších kruzích. Například malíři Max Švabinský (1873-1962), Otakar Nejedlý (1883-1957) nebo sochař Jakub Obrovský (1882-1949). Ohledně architektury v *Salonu* je především vyzdvihována soudobá a moderní architektura a užité umění.¹⁰⁶

Klesl také počet článků o moravském či slovenském umění. Zmínky o něm jsou jen příležitostně u podobně tematicky konaných výstav. Převládá hlavně pražské hledisko,

¹⁰² *Salon: společnost, sport, divadlo, film, móda, výtvarné umění*. Praha: Bohuslav Kilian, 1925, roč. 4, č.5, s. 13-16

¹⁰³ *Salon: společnost, sport, divadlo, film, móda, výtvarné umění*. Brno: Bohuslav Kilian, 1923, roč.2, č.2, s. 4-5

¹⁰⁴ *Salon: společnost, sport, divadlo, film, móda, výtvarné umění*. Brno: Bohuslav Kilian, 1923, roč.2, č.3, s.16-17

¹⁰⁵ *Salon: společnost, sport, divadlo, film, móda, výtvarné umění*. Brno: Bohuslav Kilian, 1923, roč. 5, č. 2 s. 26-27

¹⁰⁶ *Salon: společnost, sport, divadlo, film, móda, výtvarné umění*. Brno: Bohuslav Kilian, 1932, roč.11, č. 6, s. 8-11

i když se po delší době píše o moravských výtvarnících z Hané, Slovácka a Slovenska, je jím vyhrazeno je velmi málo prostoru. Výtvarníci popisují umění jako poslední projev lidské svobody. Člověk je stržen do proudu a pokud to odmítá je vyhnán na okraj. Umění je nejindividuálnější projev, a proto je mu vyhrazeno jen tak málo.

Velký vliv má na *Salon* ruralismus¹⁰⁷, který je podporován novým agrárním majitelem. Do *Salonu* vnáší čím dál více zachycení krajiny a výjevů ze života na venkově.¹⁰⁸

Redakce nakonec odsoudila jakékoliv moderní umění. „...*Umění se stávalo čím dále tím více záležitostí úzkého a dekadentního kruhu snobů.*“ Napsala roku 1939 historička umění Alžběta Birnbaumová v článku *Národ*.¹⁰⁹

Nedílnou součástí výtvarného umění je rubrika zabývající se architekturou. Pojednávala hlavně o moderním pojetí ve stylu funkcionalismu nebo Bauhausu, její zaměření bylo prezentovat aktuální trendy v architektuře nebo interiéru. Nechybělo ani historické okénko o významných gotických nebo barokních památkách. Spíše ale převažovalo moderní pojetí, které se v tehdejší době projevovalo. Redakce se snažila podávat informace i čtenářům, kteří o architektuře moc nevěděli. Pomocí *Salonu* ale mohli pochopit vnímání estetiky nebo architektonických děl. Nechyběly ani četné fotografie budov pojaté v moderním duchu.

3.1.4 Cestování

Velmi zajímavým tématem, kterým se *Salon* zabývá je cestování, ať už jde o cestování po českých zemích nebo v zahraničí. Do rubrik o cestování psali většinou i sami cestovatelé, kteří popisovali a sdíleli své dojmy a zážitky z cest a výletů. Totiž osobní a skutečné příběhy a prožitky z cestování byli pro čtenáře velmi zajímavé či inspirativní. Dodávaly čtenářům motivaci a odhodlání zkusit vlastní cestování.¹¹⁰

Nedílnou součástí byly i cestopisné reportáže z různých koutů světa, kde se psalo i o kultuře cizích národů. Do *Salonu* přispíval profesor a malíř Vojtěch Chytil (1896-1936), který posílá z Dálného Východu řadu pozoruhodných studií (*Orient se probouzí*)¹¹¹. Redakce je pak

¹⁰⁷ Ruralismus je literární směr, projevující se i ve výtvarném umění a jeho ústředním bodem je vesnická tematika a vývoj vztahu venkova a města.

¹⁰⁸ *Salon: společnost, sport, divadlo, film, móda, výtvarné umění*. Praha: František Podešva, 1931, roč. 10, č.5, s.8-9

¹⁰⁹ GABRIELOVÁ Bronislava, MARČÁK Bohumil, *Kapitoly z dějin brněnských časopisů*, MU v Brně, 1999, FSS, nakl. George Town, s. 84.

¹¹⁰ *Salon: společnost, sport, divadlo, film, móda, výtvarné umění*. Praha: František Podešva, 1937, roč. 16, č.7, s.20-21

¹¹¹ *Salon: společnost, sport, divadlo, film, móda, výtvarné umění*. Praha: František Podešva, 1935, roč. 14, č.1, s.13

postupně uveřejňovala v revue. Dále například Ota Šimek ve své studii, zveřejňuje, jak žijí lidé ve vzdálené Kalifornii.¹¹²

Téma cestování bylo zmiňováno ve všech ročnících časopisu, bylo propojeno s různými zajímavostmi navštívených zemí, jejich významné památky, které časopis doporučoval navštívit.¹¹³ Rubrika cestování je hojně doplněna fotografiemi, ať už od samotných cestovatelů nebo redakce. Tyto publikované fotografie, které doprovázely cestovatelské příběhy pomáhaly čtenářům lépe si představit destinaci. Reportážní fotografii v *Salonu* zastupují zejména práce Václava Jíru a Karla Hájka. Vždy se jedná o sérii snímků, která dokresluje příslušné vyprávění a prohlubuje mu tak děj. Všimají si neobyčejných událostí a prostředí jako lov, sokolský slet, vojenské manévry nebo zákulisí divadla.¹¹⁴ Zajímavý název nese cestopisný příspěvek cestovatele Alberta Vojtěcha Friče s názvem *Údolí senilních starců* pojednávající o cestě po mexickém vnitrozemí.¹¹⁵

Ke konci působení časopisu *Salon* se objevuje nová menší rubrika s názvem *Zaniklé kultury*, kde se v každém čísle zaobírá jinou, již už neexistující kulturou, jako byli Aztékové nebo Mayové.¹¹⁶ Zde bych ještě doplnila zábavný příspěvek, kde autor začíná svou promluvu o cestě letadlem těmito slovy: „*Vypravoval mně jeden můj známí, jehož jméno neuvádím, poněvadž by jeho žena atd.*“¹¹⁷ Dále pokračuje ve vyprávění o cestě na dovolenou do Mariánských lázní, kam samozřejmě letěl letadlem, a všiml si krásná ženy. Tato žena si cestou upravovala své líčení a vypadala ještě krásněji ale po příletu byl autor vyprávění zděšen, z krásné ženy byla najednou jeho slovy ruina. Podle něho z toho plyne ponaučení, aby se ženy nemalovaly před cestou letadlem, na to je dost času po přistání.¹¹⁸

¹¹² *Salon: společnost, sport, divadlo, film, móda, výtvarné umění*. Praha: Bohuslav Kilian, 1928, roč. 7, č.2, s.18-19

¹¹³ *Salon: společnost, sport, divadlo, film, móda, výtvarné umění*. Praha: František Podešva, 1935, roč. 14, č.4, s.10-13

¹¹⁴ GABRIELOVÁ Bronislava, MARČÁK Bohumil, *Kapitoly z dějin brněnských časopisů*, MU v Brně, 1999, FSS, nakl. George Town, s. 81

¹¹⁵ *Salon: společnost, sport, divadlo, film, móda, výtvarné umění*. Praha: Bohuslav Kilian, 1924, roč. 3, č.5, s.15-17

¹¹⁶ *Salon: společnost, sport, divadlo, film, móda, výtvarné umění*. Praha: František Podešva, 1940, roč. 19, č.2, s.24-25

¹¹⁷ *Salon: společnost, sport, divadlo, film, móda, výtvarné umění*. Praha: Bohuslav Kilian, 1927, roč. 6, č.10, s.43

¹¹⁸ *Salon: společnost, sport, divadlo, film, móda, výtvarné umění*. Praha: Bohuslav Kilian, 1927, roč. 6, č.10, s.43

3.1.5 Divadlo a film

Téma divadlo se objevilo už na prvních stránkách prvního ročníku. Ze začátku vycházení časopisu se redakce *Salonu* věnovala jen brněnskému divadlu a až později přibývala například pražská. Psaly se zde i medailonky brněnských divadelních herců popisující jejich život a kariéru v divadle, ale výskyt medailonků o divadelních hercích není v časopise tak častý.¹¹⁹

Rubrika divadlo byla také velmi rozsáhlá a obsahovala různorodé informace z oblasti divadla. Zájem o divadlo v prvních ročnících byl z pohledu redakce velký, zpravidla je doplněno o nespočet fotografií, článků z uvedení her a premiér, doplněné o krátké kritické texty. Obsahující recenze a příspěvky ohledně divadla psali kritici Josef Kopáček a Jan Soukup. O pražských divadlech psal Jakub Rydvan. Tyto recenze a kritiky řazené vedle sebe vytvářely zajímavý odraz divadelního života v tehdejší Československu.¹²⁰

Téma divadlo se v průběhu let objevovalo skoro v každém ročníku. Někdy byl zastíněn tématem o filmu nebo výtvarném umění, které mu se dostávalo většího místa. Ovšem aktuální novinky o divadle však zůstávají alespoň v inzertní části.¹²¹ Čtenáři tak byli informováni o tom, jak se divadlo vyvíjelo a jakým směrem se divadelní tematika upínala.

Film byla pravidelná rubrika v *Salonu*, které se dostávalo prostoru a přinášela rozsáhlé informace o novinkách z filmového prostředí. Zahrnovala i medailonky se známými herci tehdejší doby a samozřejmě obsahovala i filmovou kritiku. V prvních ročnících se rubrika zajímala především o nové české filmy a odběratelé se tak mohli seznámit s tehdejšími novými náměty ve filmech.¹²² Nově se zde objevuje i zvukový film, který ovládl většinu filmové produkce a vítězně se ukázal na plátnech kin celého světa a dále má mnoho předností a mohl tím, konkurovat divadlu.¹²³

Později je zájem i o zahraniční filmy například zájem o ruský film (*Putování za filmem do Ruska*)¹²⁴. Téma film bylo poněkud rozsáhlejší než předešlá rubrika divadlo a stalo se tak jedním z hlavních témat *Salonu*. Revue nabízela čtenářům reportáže od Adolfa Chaloupky,

¹¹⁹ *Salon: společnost, sport, divadlo, film, móda, výtvarné umění*. Praha: Bohuslav Kilian, 1922, roč. 1, č.2, s.12 a 14

¹²⁰ GABRIELOVÁ Bronislava, MARČÁK Bohumil, *Kapitoly z dějin brněnských časopisů*, MU v Brně, 1999, FSS, nakl. George Town, s. 75.

¹²¹ *Salon: společnost, sport, divadlo, film, móda, výtvarné umění*. Praha: Bohuslav Kilian, 1928, roč. 7, č.2, s.42

¹²² *Salon: společnost, sport, divadlo, film, móda, výtvarné umění*. Praha: Bohuslav Kilian, 1922, roč. 1, č.2, s.17-18

¹²³ *Salon: společnost, sport, divadlo, film, móda, výtvarné umění*. Praha: Bohuslav Kilian, 1930, roč. 9, č.3, s.1k

¹²⁴ *Salon: společnost, sport, divadlo, film, móda, výtvarné umění*. Praha: František Podešva, 1936, roč. 15, č.9, s. 20-21

příkladem je příspěvek o herečce Nataše Gollové, součástí toho jsou i fotografie jejího hraní ve filmech.¹²⁵

3.1.6 Automobilismus

Automobilismus byl v letech první republiky považován za sport, a postupem času se z něho stal výrazný fenomén. V *Salonu* bylo na téma automobilismu a motorismu vydávány články o nových modelech automobilů, o motoristických a automobilových závodech nebo technických inovacích. Čtenáři tu našli nejen české značky jako Laurin a Klement, ale i zahraniční automobily například známá značka Ford nebo Lincoln. Toto téma bylo vždy doplněno o ilustrace a fotografie nových automobilů. Čtenářům byly podávány i informace o automobilových výstavách o kterých píše například Miloš Mollenda, v jednom ze svých příspěvků pokládá otázku, zda automobilismus patří mezi „příjemné věci života“. Názory se budou samozřejmě lišit, ať už se zeptáme sportovce za volantem supersportu, dělníka automobilového závodu, turistu, cyklistu nebo dámy sedící v luxusní limuzíně. Jedno ale bude jisté, automobilismus je považován za podstatnou část moderního života a příjemné věci kladou na lidi požadavky určitých technických znalostí. Důvod, proč autor zmiňuje tyto „příjemné věci života“ je ten, že tento podnázev je součástí názvu *Salon*. Dále se dočítáme o nově představených nových automobilových vozech značky Tatra nebo Škoda.¹²⁶

Nebyli to jen muži, na které bylo cíleno toto téma, dámám se tyto příspěvky snažily přizpůsobit. Například v článku *Děvče za volantem*, jejímž autorkou je Gerta Zenkerová – Janíková, popisuje, že pominuly časy, kdy bylo děvče, které řídilo auto považováno za výstřední. Mít však vlastní auto bylo z velké části nesplněný sen tehdejšího děvčete, proto by k úplnému štěstí stačil „Populárek“ (Škoda Popular). Jednalo se o malé dvojmístné auto s úsporným motorem, aby provoz byl co nejlevnější.¹²⁷

Bohuslav Kilian, který byl velmi nadšený do automobilismu, doporučoval, zvláště venkovským lékařům a advokátům nový lidový vůz cyclecar Novo, který je pohodlně dopraví za svými klienty a pacienty.¹²⁸

¹²⁵ *Salon: společnost, sport, divadlo, film, móda, výtvarné umění*. Praha: Bohuslav Kilian, 1939, roč. 18, č.2, s.24-25

¹²⁶ *Salon: společnost, sport, divadlo, film, móda, výtvarné umění*. Praha: Bohuslav Kilian, 1927, roč. 6, č.9, s.4-9

¹²⁷ *Salon: společnost, sport, divadlo, film, móda, výtvarné umění*. Praha: Bohuslav Kilian, 1927, roč. 17, č.3, s. 31

¹²⁸ JEŘÁBEK, Miroslav. *Bonviván Bohuslav Kilian: životní příběh právníka, vydavatele společensko-uměleckých revue a strýce Bohumila Hrabala*. 1. vyd., Brno: Legraf, 2018, s. 109

4. Publicistické a literární útvary v Salonu

I když se *Salon* pyšní svým bohatě ilustrovaným obsahem a úhlednou úpravou, nelze opomenout ani vydatnou literární část. Redakce se snažila do revue zaznamenávat i denní události a psát o nich, informace podávala svým čtenářům čtivě a zajímavě.

Jedním z mnoha zajímavých publicistických útvarů v časopise byla už výše zmíněná reportáž. Prostředkem reportáže se zobrazovaly různé oblasti společenského i lidského života. Reportáž pracuje s logikou, dějem a detailním popisem a rozvíjí hlavní myšlenku. Cestopisné reportáže byly v časopise obsažené skoro v každém ročníku. Obvyklé bylo, že cestopisné reportáže byly propojeny s architekturou a výtvarným uměním. Redaktoři a autoři, ale hlavně samotní cestovatelé čtivě popisovali svou cestu do zahraničí. Cestovní reportáže obsahují zajímavosti o různých zemích, hlavně tedy o Střední Asii, Egyptu, Řecku atd. (*Posvátné město Kaikonan, Sumatra, země tisíce radostí, Z cesty na Island*). Čtenářům představují informace o cizí kultuře, zvycích nebo vyzdvihují jejich významné památky. Fotografie a ilustrace těchto míst jsou samozřejmě součástí textu. Autoři se zaměřovali i na francouzské, americké nebo japonské prostředí. Z Francie čerpali módu, z Ameriky nábytkářství, a z Japonska například úpravu zahrady. Nejen zahraničí bylo obsahem těchto reportáží, ale i zajímavá místa Československé republiky, které, jak je výše uvedeno, podával do *Salonu* i Rudolf Těsnohlídek. Spisovatel do časopisu psal i své vyprávění o tom, jak vznikala povídková kniha Liška Bystrouška. Pozoruhodně vyprávěl o čerpání inspirace z kreseb Stanislava Lolky. Pokračuje s obdivem Leoše Janáčka, vzpomínkami na vytváření opery a filozofickými otázkami.¹²⁹ (viz. obrazová příloha č. 4)

Berty Ženatý¹³⁰ podává reportáž s názvem *Ze života amerických dětí*¹³¹. Píše, že Američané nikdy u sebe nejsou spokojeni, nic jim není dost dobré. Pokračuje o americkém školství a činnostech učitelů ve Spojených Státech.

Reportáže se týkaly i uměleckých, technických nebo kulturních výstav (*z Pražských výstav Slovanský ústav konal v Clam-Gallosově paláci výstavu, 100 let norského umění*)¹³². Dále o divadelních (*čínohra Plukovník Švec, opera Švanda Dudák*) a filmových představeních (*Drama na dně mořském*)¹³³, karnevalech (*Maškarní ples – karneval Pastel*)¹³⁴ nebo plesech

¹²⁹ *Salon: společnost, sport, divadlo, film, móda, výtvarné umění*. Brno: Bohuslav Kilian, 1925, roč.2, č.1, s.25-27

¹³⁰ Ženatý Berty, 1889-1981, česko-americký spisovatel, architekt, fejetonista

¹³¹ *Salon: společnost, sport, divadlo, film, móda, výtvarné umění*. Praha: Bohuslav Kilian, 1925, roč. 1, č.4,

¹³² *Salon: společnost, sport, divadlo, film, móda, výtvarné umění*. Praha: František Podešva, 1939, roč. 18, č.1, s.20

¹³³ *Salon: společnost, sport, divadlo, film, móda, výtvarné umění*. Brno: Jan Hamáček, 1922, roč. 1, č.7-8, s.17

¹³⁴ *Salon: společnost, sport, divadlo, film, móda, výtvarné umění*. Brno: Jan Hamáček, 1922, roč. 1, č.7-8, s.11

(*Dětský ples odboru dam brněnské Matice školské*)¹³⁵, o různých slavnostech (*Jubilejní všenárodní slavnosti na Radhošti*)¹³⁶.

Nelze opomenout ani Těsnohlídkovy reportáže o objevování Demänovských jeskyní, které byly vydané i knižně, o kterých Josef Hrabák napsal, že v této knize slaví triumf autorovo umění zobrazovat svět, jeho impresionistické pojetí se projevuje i v reportážích *Salonu* (používá výrazy jako zamklý pohled jezer, červánky, polední jas). Provází čtenáře kaňonem Demänovky a Lúčanky a podrobně popisuje část jeskyně. (Těsnohlídkovo okouzlení Demänovou jeskyní se projevilo i v jeho tvorbě pro děti, a to v pohádce *O zakleté Lúčance*)¹³⁷. Vedle demänovských reportáží najdeme v časopise dvě povídky od Rudolfa Těsnohlídka, a to *Nejkrásnější noc* a *Světlý odlesk*. Básnická reprodukce od autora je v *Salonu* doplněna v *Betlémském zpěvu* a v *Pastýřské koledě*.¹³⁸

Přehled autorů naznačuje, že *Salon* ve dvacátých letech odrážel stav české literatury na Moravě. Poutavý název nese povídka *Poslední disonance*, která může vyvolat dojem, že jde o původní, a ještě neotištěný příspěvek Jiřího Wolkera. Skutečnost je ale taková, že příspěvek byl už zveřejněn za básníkovy života ve Sborníku českého studentstva.

K rukopisům z první ruky patří v časopise příspěvky Lva Blatného, které v sobě nesou expresionistické východisko a nezdržuje se vůči čtenářské obci ironie. Jeho příběh s názvem *Kapitola* nejdříve rozehrává děj osvědčenými prostředky literárních forem, na jeho vrcholu vyprávění přerušuje a s ironií se obrací na čtenáře s výzvou k anketě, podle které by měl dokončit závěr.¹³⁹

Reakcí na hrozivě rychle vzrůstající moc Adolfa Hitlera píše Jan Havlas povídku na pokračování *Hákový kříž*.¹⁴⁰ Ve čtvrtém čísle v článku s názvem *Velká pravda* autor František Směja¹⁴¹ píše o Jiřímu Heroldovi, který v důsledku změny Evropy myslí na útěk. Utvrzuje se, že dosavadní svět už pro něho není domovem. Když už stojí jednou nohou v cizině, je pro něho těžké odejít pryč.

¹³⁵ *Salon: společnost, sport, divadlo, film, móda, výtvarné umění*. Brno: Jan Hamáček, 1922, roč. 1, č.7-8, s.13

¹³⁶ *Salon: společnost, sport, divadlo, film, móda, výtvarné umění*. Praha: Bohuslav Kilian, 1925, roč. 1, č.4, s.6

¹³⁷ Těsnohlídek, Rudolf et al. *Noci a dnem: Výbor z tvorby prozaické, básnické a publicistické*. 1.vyd. Praha: Odeon, 1982, s. 19

¹³⁸ GABRIELOVÁ Bronislava, MARČÁK Bohumil, *Kapitoly z dějin brněnských časopisů*, MU v Brně, 1999, FSS, nakl. George Town, s. 77

¹³⁹ GABRIELOVÁ Bronislava, MARČÁK Bohumil, *Kapitoly z dějin brněnských časopisů*, MU v Brně, 1999, FSS, nakl. George Town, s. 76

¹⁴⁰ *Salon: společnost, sport, divadlo, film, móda, výtvarné umění*. Praha: František Podešva, 1934, roč. 13, č.1, s.28-29

¹⁴¹ Směja František, 1904-1986, slezský básník, prozaik a redaktor

V časopisu se nalézaly i úvahy – *Úvaha o konversaci*¹⁴² od Miloše Mollenda, kde autor začíná svou úvahu citátem premiéra a ministra Charles Maurice de Taylleranda, že „*Člověk má řeč proto, aby zatajil, co si myslí*“ Prý je to smutná, ale pravdivá definice společenské konverzace. Dále uvažuje nad tím, kam bychom došli, kdybychom každému, koho potkáme, říkali pravdu. Okolnosti nás nutí mít takovéto tajnosti a neříkat vše, co si myslíme. Pravdu sdělujeme jen těm, do kterých vkládáme důvěru nebo zkrátka těm, kterým ji říct musíme. V úvaze se pak dočetli čtenáři, že výhodu v konverzaci mají ti, kteří byli obdařeni příjemným hlasem. Autor dále pokračuje o divadlu, kde člověk s příjemným hlasem má i výbornou mimiku.

O životě malířů, sochařů, spisovatelů a dalších umělců a jiných veřejně známých osob, podávaly informace tzv. portréty. Ty se objevovaly i na titulních stranách revue. Autoři je psali k oslavám jejich výročí nebo jubilea. Většinou umělci nebo spisovatelé vyjadřují úctu či obdiv.

Co se básní týče, ty do revue nejčastěji psal člen Literární skupiny Josef Chaloupka. Do časopisu přispěl například básní *Zářivý den* nebo *Krajina*.¹⁴³ Jeho básně v sobě skýtají trable života, uchvátí daným okamžikem a zamýšlejí se nad celkovým životem, příklad toho najdeme v následující verších:

*„Krajina
Tak je to krásné
Po bouři v lese!
V tisíci kapkách když zaleskne se
Svit zářivého paprsku.
A z ticha
Zcela na blízku
Se ozve první pták.
A sladčeji pták nezpívá
než ve chvíli
kdy září opět rosa zářivá.
Pták opilý
A toho slunce, toho jasů kolem“
To je jas a plápol nad plápolem.
A tobě, drahá, také jiskří zrak.*

¹⁴² *Salon: společnost, sport, divadlo, film, móda, výtvarné umění*. Praha: Bohuslav Kilian, 1925, roč. 4, č.9, s.40

¹⁴³ *Salon: společnost, sport, divadlo, film, móda, výtvarné umění*. Praha: Bohuslav Kilian, 1925, roč.2, č.2, s. 5

*Je ticho tak
I tichne v rose pták,
Hvizd ptačí hasne, chladne rosy třpyt –
Jen vzrušené
v snu rozechvěné zelené
my svoje srdce slyšíme teď bít.* ¹⁴⁴

Dalšími básníky co do *Salonu* přispívali svými básněmi byl Alois Böhm (*báseň Apokalypse*)¹⁴⁵ nebo spisovatel Slovácka Vojtěch Rozner (*Stesk severu*).¹⁴⁶ Do časopisu se dostávaly i básně francouzských básníků, jako byli Paul Verlaine, Guy de Maupassant nebo báseň od René Arco *Večer*¹⁴⁷ z knihy *Le bien commun*, které překládal Otakar Nováček.

Jak už bylo řečeno, témata a obsah revue se nijak výrazným způsobem nezměnilo po celou dobu svého působení. Vyzdvihováno je ale především divadlo, nová, soudobá i starší literatura, móda a výtvarné umění. K jedenáctému ročníku je otištěn článek, který jasně vystihuje vztah vedení *Salonu*, co se moderní české poezie týče:

„Na módní frontě, kdysi poetické, je klid. Samospasitelné manifesty, na něž kdysi tolik rukou přísahalo, sežloutly. Horliví dodavatelé nových a nových uměleckých konfesí zůstali nakonec bez vlivu. Otevřené lahvičky poetistických voňavek vyčpěly, žonglérství a akrobacie přestaly bavit srdce právě tak, jako kdysi módní proletáři. Srdce touží po hloubce. Kamarádká falanx se rozpadá, lkající básníci odcházejí do svých pouští, do samot svých srdcí.“ ¹⁴⁸

4.1 Ženská a mužská témata

„Žena je mužovi úplně rovná, jen rozdíl fyzický budiž uznáván; ona je slabší.“¹⁴⁹

T. G. Masaryk

Prezident Masaryk byl podporovatelem ženského hnutí a zastáncem rovnocenného postavení žen ve společnosti, přesto ale nadále platily genderové stereotypy. Masarykovy názory o ženě, v nichž vývoj poměrů realizoval některé požadavky, dokazuje že, jeho názor na

¹⁴⁴ *Salon: společnost, sport, divadlo, film, móda, výtvarné umění*. Praha: Bohuslav Kilian, 1925, roč.2, č.2, s. 5

¹⁴⁵ *Salon: společnost, sport, divadlo, film, móda, výtvarné umění*. Praha: Bohuslav Kilian, 1925, roč.3, č.3, str.15

¹⁴⁶ *Salon: společnost, sport, divadlo, film, móda, výtvarné umění*. Praha: František Podešva, 1931, roč.10, č.1, str.14

¹⁴⁷ *Salon: společnost, sport, divadlo, film, móda, výtvarné umění*. Praha: Bohuslav Kilian, 1925, roč.3, č.3, str.15

¹⁴⁸ GABRIELOVÁ Bronislava, MARČÁK Bohumil, *Kapitoly z dějin brněnských časopisů*, MU v Brně, 1999, FSS, nakl. George Town, s. 78

¹⁴⁹ LENDEROVÁ, Milena. *K hříchu i k modlitbě: žena v minulém století*. Praha, 1999, s. 229.

ženu byl ještě názorem moderním, protože jeho mravní podstata nepodléhala dobovým změnám.¹⁵⁰ V této kapitole se pokusím analyzovat typicky ženská a mužská témata a do jaké míry prolamovaly genderové stereotypy.

Jak už bylo psáno *Salon* byl velmi rozmanitým časopisem a každý si v něm mohl najít své oblíbené téma. *Salon* byl velice populární i v ženském čtenářském prostředí. Obsahoval totiž články a statě viditelně cílené na ženy. Tyto rubriky měly název *Móda, móda a společnost, domácnost, kosmetika* nebo *recepty*. I prostřednictvím *Salonu* lze zanalyzovat, jaká byla typicky ženská a mužská témata a odvodit tak klasické stereotypy, které sice v menší míře, ale i tak stále „platí“ v současné době. Z rubrik cílené na ženy totiž můžeme vyčíst, že jen žena se má starat o svou domácnost. Také výchova jejich dětí spočívá jen na ní a z pohledu tehdejší společnosti vyplývá, že se důležitou osobou v rodině stává žena na místo muže. Žena tak má zvládat starost o domácnost, vychovávat děti, a ještě k tomu být vždy upravená. Nesmí ani zapomínat na svého manžela, o kterého má pečovat s láskou a úctou, protože chodí každý den do práce. Zároveň musela umět hospodařit s penězi. Dále je vykreslována jako ošetřovatelka a pečovatelka o ostatní členy rodiny, přestože sama nezná ani únavu. V *Salonu* jsou ke všem takovýmto věcem, co musí rádná žena splňovat velmi „cenné“ rady.

Revue se tak snaží ve svých listech vyrovnávat ženská a mužská témata. Z určitého pohledu nelze říci, že by výrazně jedno zastíňovalo druhé. Ba naopak v *Salonu* se někdy tyto témata i prolínají. Příkladem toho je rubrika o módě vztahující se především na ženský oděv a doplňky v podobě trendových klobouků, kabelek nebo obuvi. Redaktorkou dámské módy byla v *Salonu* Ada Roubíčková. Pánská móda ovšem nezůstává bez povšimnutí a také se pánům radí, co je vhodné nosit na nastávající novou sezónu. Redaktorem pro pánskou módu byl František Matějovský. Důkazem toho jsou snímky z jarní módní přehlídky, kde modelem pro jezdecký oblek je člen Národního divadla v Praze (viz. obrazová příloha č. 5) Otto Kubík nebo Hugo Kraus. Zástupkyní ženských modelů je pak Vlasta Čapková, herečka brněnského divadla.¹⁵¹

Zajímavostí je pak článek *Módní kreslení*, kde se autor vyjadřuje k tomu, jak je žena vyobrazena v módním kreslení. Podle něho je to propast hlubokého kýče. Tato propast je naplněna přemírou líbivosti a sladkosti. K těm svádí i celá povaha módního umění, které se musí líbit a zobrazuje jen tu hezčí a příjemnější stránku života. Módní kreslíř nezobrazuje lidské strasti a starosti. Idealizuje a zkrášluje lidskou postavu, prodlužuje ženám nohy, krk, paže, zužuje boky a celé to upraví tak, aby kresba ženy odpovídala dnešnímu ideálu krásy. Oproti

¹⁵⁰ MASARYK, Tomáš Garrigue. *Moderní názor na ženu: otisk přednášky z roku 1904*. III. vydání. [Brno]: Zemská organizace pokrokových žen moravských, [1930], s. 3

¹⁵¹ *Salon: společnost, sport, divadlo, film, móda, výtvarné umění*. Praha: Bohuslav Kilian, 1925, roč. 1, č. 10, s. 9

době minulé se toho moc nezměnilo, kdy se ženy musely soukat do úzkých korzetů, nosit honzíky a šaty plné krajek a volánků. Dnešní móda zbavuje alespoň oděv nadbytečných příkras a chce vytvořit šaty určené pro práci a zábavu široké střední vrstvy.¹⁵²

Klasický stereotyp se pak odehrává v článku *Děvče a auto* v 10. čísle v 15. ročníku. Pojednává o tom, že žena, ač jí je šestnáct nebo dvacet šest let sní o autu. Spíše tedy o „ideálním muži“ s pevným postavením, který se během let změnil na „ideálního muže“ s pohyblivým posezením, čím je myšleno auto. To tedy znamená, že si žena nemůže přát jen ideální automobil.

Stereotypy se nesly celým *Salonem*. Pravdou však ale zůstává, že na ně není kladen takový důraz. Tuto podkapitulu bych zakončila slovy z otisku přednášky tehdejšího prezidenta Tomáše Garrigue Masaryka: „*Nerovnost mezi mužem a ženou není přirozená, není od přírody, ale vyvinula se historicky; a jak v historii dělalo se mnoho chyb, a chyb často osudných, tak stala se také chyba a chyba veliká potlačením ženy.*“¹⁵³

¹⁵² *Salon: společnost, sport, divadlo, film, móda, výtvarné umění*. Praha: František Podešva, 1942, roč. 21, č.5, s14-15

¹⁵³ MASARYK, Tomáš Garrigue. *Moderní názor na ženu: otisk přednášky z roku 1904*. III. vydání. [Brno]: Zemská organizace pokrokových žen moravských, [1930], s .8

5. Grafická podoba a výtvarná stránka časopisu

Jak už bylo výše zmíněno, všechny tematické okruhy rozsahem a významem převyšuje výtvarné umění. Vstupní branou k této rozhodující obsahové stránce *Salonu* je již typografická úprava stránek jednotlivých čísel, v nichž se projevují tendence typické pro výtvarné řešení dobových časopisů, *Salon* se tak pyšnil vysokou grafickou úrovní se spoustou fotografických snímků, kreseb, karikatur nebo ilustrací.¹⁵⁴

5.1 Grafická úprava stránek

Ze začátku vycházení časopisu je tradiční dekorativní zalamování stránek doplněné o secesní ornament. V následujících ročnících se od tradičního rámování ustupuje a nachází se jen u fotografií, u kterých je zapotřebí podtrhnout ilustrační a informační význam. Na konci dvacátých let se *Salon* po výtvarné stránce modernizuje. Všechny nadpisy, texty, fotografie a ilustrace jsou v jednotném vizuálním stylu. Přehled uspořádání stránek má svůj geometrický řád a je do něho zakomponována i bílá nepotištěná strana. Naopak barevná plocha má zdůrazňovat umělecké fotografie a zpracované inzeráty.¹⁵⁵

Změna po typografické stránce se ukázala ve druhém ročníku časopisu na obálkách. Zatím co v prvním ročníku je jejich výtvarný vzhled jednotný, dvoubarevná litografie představující ženu, která nese standartu s označením časopisu (viz. obrazová příloha č.6). Kompozice je dekorativní s plochou kresbou. Moderní pojetí obálky druhého ročníku měl na svědomí Josef Šíma. Šíмова kompozice se skládala z jednoduchosti obrysové malby a využití jemných vertikálních a horizontálních linií a ploch. (viz. obrazová příloha č. 7). Bohatě zdobené obálky nejsou jediné, co je v ilustrované revue zmodernizované. Jsou zde i přílohy s barevnými reprodukcemi děl umělců.¹⁵⁶ Redakce nejvíce zařazovala obrazy z období renesance (*Lady Vanx – Hans Holbein ml.*,¹⁵⁷ *Rafael – Madona s granátovým jablíčkem*)¹⁵⁸, baroka (*Petr Brandl – Madona s Ježíškem*)¹⁵⁹, impresionismu (*Viktor Barvitius – Pán v cylindru*¹⁶⁰, *Antonín*

¹⁵⁴ GABRIELOVÁ Bronislava, MARČÁK Bohumil, *Kapitoly z dějin brněnských časopisů*, MU v Brně, 1999, FSS, nakl. George Town, s. 79.

¹⁵⁵ GABRIELOVÁ Bronislava, MARČÁK Bohumil, *Kapitoly z dějin brněnských časopisů*, MU v Brně, 1999, FSS, nakl. George Town, s. 79.

¹⁵⁶ GABRIELOVÁ Bronislava, MARČÁK Bohumil, *Kapitoly z dějin brněnských časopisů*, MU v Brně, 1999, FSS, nakl. George Town, s. 82.

¹⁵⁷ *Salon: společnost, sport, divadlo, film, móda, výtvarné umění*. Praha: Bohuslav Kilian, 1932, roč. 11, č.1

¹⁵⁸ *Salon: společnost, sport, divadlo, film, móda, výtvarné umění*. Praha: Bohuslav Kilian, 1936, roč. 15, č.12

¹⁵⁹ *Salon: společnost, sport, divadlo, film, móda, výtvarné umění*. Praha: Bohuslav Kilian, 1937, roč. 16, č.5

¹⁶⁰ *Salon: společnost, sport, divadlo, film, móda, výtvarné umění*. Praha: Bohuslav Kilian, 1934, roč. 13, č.7

Slaviček – sv. Vít)¹⁶¹ romantismu (*Mikoláš Aleš – Ženci*¹⁶², *Josef Hubáček – Zátíší*)¹⁶³ a krajinomalbu (*Jaroslav Skrbek – Cannes*¹⁶⁴, *Stanislav Lolek – Letní den*)¹⁶⁵. Mezi další díla, která lze nalézt na obálkách časopisu, jejíž malíři byli významnými osobnosti, jsou Viktor Stretti, který je autorem hlavně exotických námětů, z oblasti českého barokního malířství to byl například Karel Škréta, jehož olejomalby jsou otisknuty v revue. Ve větší míře převládají portréty – buď vlastní podobizny umělce nebo například i dětské, ve kterých vynikala česká malířka Vilma Vrbová. Své zastoupení tu mají i různá zátíší květin a seskupených plodů, jejímž autorem je František Zikmund, který v těchto námětech exceloval. Dílo Adolfa Kašpara *Hrobník z Rusavy*¹⁶⁶, bylo také na přední stránce časopisu. Malíř mimo jiné ilustroval proslulé dílo Boženy Němcové *Babičku*.

Nelze opomenout ilustrace k povídkám, básním či cestopisným reportážím. K autorům těchto ilustrací patřil František Podešva a Helena Bochořáková – Dittrichová. František Podešva použil ke své práci zejména litografii a akvarely, což představovalo typickou ukázkou „artdeca“. Helena Bochořáková – Dittrichová využívala dřevoryty k vytvoření ilustrací cestopisných vzpomínek. V časopise najdeme ilustrace s nádechem exotického prostředí na od Pravoslava Kotíka.

Na typografické stránce *Salonu* se podíleli Bohuslav Kilián a František Podešva. Méně známé je, že jim byl nápomocen i Václav Roštlapil, který byl Kiliánovým přítelem a spolupracovníkem. Vyplývá to z nápadné shody a úpravy časopisu *Salon* a *Měsíc*.¹⁶⁷ Za působení Bohuslava Kiliana redakce kladla důraz na výtvarnou stránku, jejíž základní pravidla byla zavedena už v prvních ročnících časopisu.

V *Salonu* byly příspěvky týkající se moderní architektury. Zvláště pak o funkcionalistických řešeních interiérech veřejných budov nebo domů. Je možné, že Bohuslav Kilian hájil spíše moderní umění, ale neodmítal i ostatní druhy umění, které se na Moravě nově objevovaly.

¹⁶¹ *Salon: společnost, sport, divadlo, film, móda, výtvarné umění*. Praha: Bohuslav Kilian, 1932, roč. 11, č.3

¹⁶² *Salon: společnost, sport, divadlo, film, móda, výtvarné umění*. Praha: Bohuslav Kilian, 1932, roč. 11, č.7

¹⁶³ *Salon: společnost, sport, divadlo, film, móda, výtvarné umění*. Praha: Bohuslav Kilian, 1932, roč. 11, č.5

¹⁶⁴ *Salon: společnost, sport, divadlo, film, móda, výtvarné umění*. Praha: Bohuslav Kilian, 1926, roč. 5, č. 2

¹⁶⁵ *Salon: společnost, sport, divadlo, film, móda, výtvarné umění*. Praha: Bohuslav Kilian, 1934, roč. 13, č.2

¹⁶⁶ *Salon: společnost, sport, divadlo, film, móda, výtvarné umění*. Praha: Bohuslav Kilian, 1936, roč. 15, č.3

5.2 Fotografie

Součástí *Salonu* byly i fotografie. Větší zastoupení fotografií v tisku umožnilo zdokonalení techniky fotografování. Vznikají tak fotografie dokumentární, umělecké nebo i reklamní.¹⁶⁸

5.2.1 Fotografické portréty

Fotografický portrét Leoše Janáčka můžeme nalézt hned v prvním ročníku a hned v prvním čísle časopisu. Tento portrét pocházel z ateliéru Rafael.¹⁶⁹ Oproti úvodním ročníkům, kdy bylo typické zařazování hlavně fotoreportáží, nastává v době spojení *Salonu* s *Elegantní Prahou*, zakomponování více fotografických portrétů významných uměleckých, hlavně hereckých osobností. Nalézáme tu proto fotografie Jaroslava Vojty,¹⁷⁰ Olgy Scheinpflugové¹⁷¹, Václava Vydry¹⁷², nebo Rudolfa Deyla¹⁷³.¹⁷⁴ Ve společenské rubrice nalezneme i portréty zpěváků, spisovatelů, baletek a hudebních skladatelů. Portréty většinou vznikaly v brněnských ateliérech Rafael nebo Sandalo, od kterých se ale postupně přecházelo k ateliérům Františka Drtikola a Schlossera & Wenische.¹⁷⁵

5.2.2 Krajina a konstruktivismus

V *Salonu* najdeme fotografie Františka Drtikola, které jsou inspirovány secesí, nebo soubor fotografií László Moholy – Nagyho. László Moholy – Nagy se nechal ovlivnit technikou, továrnami a diagonální perspektivou. Působí zde vliv konstruktivismu, který se objevuje i ve fotografiích Václava Jirů. Na začátku třicátých let se častěji objevují příklady moderních fotografických tendencí, které čerpají ze světa techniky – detailní záběry předměstských zákoutí, technických konstrukcí nebo továren.

¹⁶⁸ GABRIELOVÁ Bronislava, MARČÁK Bohumil, *Kapitoly z dějin brněnských časopisů*, MU v Brně, 1999, FSS, nakl. George Town, s. 80.

¹⁶⁹ Fotografický ateliér Rafael v Brně založil roku 1864 Karel Václav Klíč, byl jedním z nejznámějších fotoateliérů na Moravě.

¹⁷⁰ Vojta Jaroslav, (1888-1970) nejznámější film – *Hrátky s čertem*

¹⁷¹ Scheinpflugové Olga, (1902-1968), nejznámější film – *Eliška a její rod*

¹⁷² Vydra Václav, (1902-1979), nejznámější film – *Zabil jsem Einsteina, pánové*

¹⁷³ Deyl Rudolf, (1876-1972), nejznámější film – *Muž, který stál v cestě*

¹⁷⁴ JERÁBEK, Miroslav. *Bonviván Bohuslav Kilian: životní příběh právníka, vydavatele společensko-uměleckých revue a strýce Bohumila Hrabala*. 1. vyd., Brno: Legraf, 2018, s. 120

¹⁷⁵ GABRIELOVÁ Bronislava, MARČÁK Bohumil, *Kapitoly z dějin brněnských časopisů*, MU v Brně, 1999, FSS, nakl. George Town, s. 81.

Naopak fotografie Ladislava Sitenského obsahují krajinu, sluneční svit nebo například lesk vodní hladiny.¹⁷⁶

5.2.3 Dokumentární a reportážní fotografie

Na konci dvacátých a začátkem třicátých let se v časopise objevují dokumentární fotografie, které doplňují historickou i soudobou architekturu.¹⁷⁷ Později se začíná projevovat reportážní fotografie, která okamžitě reaguje na nový proud, který vystihuje fotografie takto: „*Fotografie nezná romantismu, nezná fantastiky; naopak je ryze dobovým výrazem.*“¹⁷⁸

Reportážní fotografie obsažené v *Salonu* vytvořil Karel Hájek a Václav Jírů. Jejich soubor fotografií doplňují konkrétní vyprávění. Důkazem této doby jsou fotografické reportáže o životním stylu a celkovém prostředí.¹⁷⁹ Václav Jírů se v *Salonu* začal prosazovat zvláště u mladých čtenářů a vzbuzoval zájem pro své živé a současně civilně pojaté reportážní fotografie z prostředí trampů¹⁸⁰ nebo motocyklových závodů¹⁸¹. Současně je ale možné, že byl konzervativnějšími čtenáři odmítán pro svoje příliš erotické snímky.¹⁸² Od dvanáctého ročníku do revue přispíval Mirko Pašek¹⁸³, který vytvářel vlastní snímky z velmi zajímavých koutů světa jako například z města Bagdad.¹⁸⁴

¹⁷⁶ GABRIELOVÁ Bronislava, MARČÁK Bohumil, *Kapitoly z dějin brněnských časopisů*, MU v Brně, 1999, FSS, nakl. George Town, s. 81.

¹⁷⁷ GABRIELOVÁ Bronislava, MARČÁK Bohumil, *Kapitoly z dějin brněnských časopisů*, MU v Brně, 1999, FSS, nakl. George Town, s. 81.

¹⁷⁸ GABRIELOVÁ Bronislava, MARČÁK Bohumil, *Kapitoly z dějin brněnských časopisů*, MU v Brně, 1999, FSS, nakl. George Town, s. 81.

¹⁷⁹ *Salon: společnost, sport, divadlo, film, móda, výtvarné umění*. Praha: Bohuslav Kilian, 1928, roč.7, č.11, s.15-16

¹⁸⁰ *Salon: společnost, sport, divadlo, film, móda, výtvarné umění*. Praha: František Podešva, 1931, roč.10, č.7

¹⁸¹ *Salon: společnost, sport, divadlo, film, móda, výtvarné umění*. Praha: František Podešva, 1931, roč.10, č.9, s.2-3

¹⁸² JEŘÁBEK, Miroslav. *Bonviván Bohuslav Kilian: životní příběh právníka, vydavatele společensko-uměleckých revue a strýce Bohumila Hrabala*. 1. vyd., Brno: Legraf, 2018, s. 145

¹⁸³ Pašek Mirko, 1910-2002, český spisovatel, reportér a autor dobrodružných próz

¹⁸⁴ *Salon: společnost, sport, divadlo, film, móda, výtvarné umění*. Praha: František Podešva, 1934, roč.13, č.3, s.6-8

5.3 Karikatury a módní kresby

Zvýšená obliba fotografií postupně nahradila v *Salonu* kresbu. Přesto lze v časopisu nalézt módní kresby (viz. obrazová příloha č.8) a karikatury (viz. obrazová příloha č.9), které vizuálně zdůrazní text.

5.3.1 Karikatura

Karikatura je druh uměleckého zobrazení, které využívá přehnaných rysů a deformací, aby vtipně a satiricky zobrazila určitou osobu, situaci nebo téma. Karikatury mohou být kreslené, a často se používají jako prostředek politického komentáře nebo humoru.¹⁸⁵

Čtenáře tak více zaujme rubrika nebo pobaví satirická reklamní kresba, která sice v *Salonu* není moc častá. Moderní tvorba je zobrazena ve dvou karikaturách od Jaroslava Krále. Jedná se o karikatury Emila Artura Longera a Xeny Longenové v desátém čísle prvního ročníku.¹⁸⁶ *Indická povídka* napsaná Annou Marií Tilschovou¹⁸⁷ je také doplněna o karikaturu, jejímž autorem je jako u většiny kreseb František Podešva.

5.3.2 Módní kresby a ilustrace

Módní kresby a ilustrace jsou oba druhy výtvarného umění, které se často používají v módním průmyslu. Módní kresba se obvykle vytváří rychle a volně, aby zachytila nápad nebo koncept oblečení. Módní kresby mohou být velmi expresivní a často se používají jako náčrtky pro další práci na designu oblečení. Tyto kresby jsou obvykle jednoduché a nejsou příliš detailní. Ilustrace na druhé straně je podrobnější a preciznější a slouží k prezentaci hotového designu oblečení.

Módní kresby ilustrace nechyběly v žádném čísle časopisu. Podávaly ženám, ale i mužům vizuální inspiraci v módě. Zároveň také samozřejmě informovaly o nejnovější módě. Prostřednictvím módních ilustrací od kreslířů a návrhářů lze jednodušeji analyzovat vývoj módy v minulé době. Jak už jsme se dozvěděli, módní ilustrace měla na starosti převážně Pavla

¹⁸⁵ Internetová jazyková příručka – karikatura. Internetová jazyková příručka [online]. Copyright © [cit. 02.06.2023]. Dostupné z: <https://prirucka.ujc.cas.cz/?slovo=karikatura>

¹⁸⁶ *Salon: společnost, sport, divadlo, film, móda, výtvarné umění*. Praha: Jan Hamáček, 1922, roč.1, č.10, s.45

¹⁸⁷ Tilschová Marie, 1873-1947, česká prozaička, představitelka mladší realistické

Pitschová, která je například autorkou kreseb nových úborů pro jarní výlety,¹⁸⁸ nebo svými kresbami doplnila článek *Hedvábí ve dne*.¹⁸⁹

5.4 Reklamy a inzerce

Reklama má za úkol propagovat nějaký výrobek, společnost nebo obchodní značku. Reklama byla pro časopisy nutná, z hlediska přinášení příjmů, které byly nezbytné pro financování výroby a distribuce časopisu a bez reklamy by byl *Salon* nejspíše i dražší pro své odběratele. V *Salonu* je spousta reklamních štítků na filmové a produkční společnosti, ateliéry, klenotníky, Ladu – šicí troje, čalounické firmy nebo třeba na známou Alpu. Některé módní domy měly svou reklamu umístěnou i na titulní stránce časopisu, leč to jako reklama z mého pohledu nevypadala (kresba módního domu Plaček & co.)¹⁹⁰ V prvních číslech byla reklama umístěna i doprostřed periodika. Od třetího ročníku trochu reklamy ubývá anebo jsou spíše jednotné a seřazené podél nebo vedle textu. Stále jim jsou věnované více než dvě stránky. V dalších ročnících je to dost podobné. Reklama většinou bývala oddělena buď jemným, silným nebo zdobeným rámečkem. Doplněna o fotografickou nebo kreslenou ilustraci. Slogany k daným výrobkům nebo službám zněly jako „nejlepší“, „pravý“ nebo „dokonalý“. Později přibýly poutavější slogany jako „Zrcadlo praví Nivea“, „Zdravé zuby – základ zdraví“ nebo „Tichá jízda neunaví“ – Auto Jawa 700 Zbrojovka Ing. F. Janeček, Praha-Nusle II. Dosti účinnou reklamu musely mít výrobci nábytku Spojené up závody. Poukazovaly na nutnost moderního zařízení bytu. První je ložnice, ta by měla být podle ilustrace symetrická a sladěna v jednotlivých barvách. Postel a veškerý nábytek je ze světlého a hladkého dřeva. Nechybí ani velké zrcadlo, koberce a závěsy. Jednotlivé zařízení místnosti postupně uveřejňovali v číslech. Časopis má nesčetné množství reklamních ilustrací i co se týče kosmetiky. Například ústecká firma Elida, měla velmi propracovanou a barevnou ilustraci. Firma vyráběla nejdříve mýdlo, pak šampony pro ženy a děti, později i další řadu kosmetiky. Od 5. ročníku byla vždy na zadní stránce obálky, než ji v 18. ročníku nahradil Baťa. Také značka Nivea Creme měla v *Salonu* svůj reklamní štítek. Nezapomínalo se ani na muže a firma Rakon nabízí mužům svou holicí pěnu.

¹⁸⁸ *Salon: společnost, sport, divadlo, film, móda, výtvarné umění*. Praha: Bohuslav Kilian, 1926, roč.5, č.1, s 25

¹⁸⁹ *Salon: společnost, sport, divadlo, film, móda, výtvarné umění*. Praha: František Podešva, 1940, roč.19, č.5, s.46–47

¹⁹⁰ *Salon: společnost, sport, divadlo, film, móda, výtvarné umění*. Praha: Bohuslav Kilian, 1923, roč.2, č.1,

Komerční a reklamní počet inzerátů a reklam zvýšil oblibu módního zboží. V *Salonu* se tak objevují kvalitní fotografie oděvních modelů, nábytkových interiérů, tak užité umění. Většina těchto fotografií vznikla v ateliérech už výše zmíněného Františka Drtikola nebo Schlossera & Wenische.¹⁹¹

Redakce kromě reklam dávala také prostor inzercím na Lázně Bohdaneč¹⁹², Hotel Belvedere, Františkovy a Jánské Lázně, nebo na sportovní střediska. Najdeme zde i inzerce lékařů. Redakce o své inzerci v *Salonu* tvrdila, že je nejúčelnější, protože je zařazena v redakční části a napsala o tom že: „*Inzerce je hybnou půlkou obchodu a pracuje pro Vás, i když spíte, musí být však elegantní a účelná. Salon přijímá inzerce pouze na celý rok, jelikož stálá inzerce má úspěch dvojnásobný. Inzerovat v Salonu je nejlevnější a upravují se osvědčenými starými praktikami reklamy.*“¹⁹³

¹⁹¹ GABRIELOVÁ Bronislava, MARČÁK Bohumil, *Kapitoly z dějin brněnských časopisů*, MU v Brně, 1999, FSS, nakl. George Town, s. 81.

¹⁹² *Salon: společnost, sport, divadlo, film, móda, výtvarné umění*. Praha: Bohuslav Kilian, 1927, roč.6, č.5, s.13

¹⁹³ *Salon: společnost, sport, divadlo, film, móda, výtvarné umění*. Praha: Bohuslav Kilian, 1925, roč.4, č.6, s.28

6. Závěr

Zde je místo pro shrnutí výsledků, k nimž jsem došla v průběhu své práce, také bych měla posoudit, jestli jsem si své stanované cíle určené na začátku splnila.

V této bakalářské práci jsem se zabývala ilustrovanou revue *Salon*, která začala vycházet 1. června 1922. Snažila jsem se soustředit na všechny ročníky časopisu. V úvodu jsem si stanovila cíl zanalyzovat společenský časopis *Salon*. Skrze rozebírání článků a rubrik jsem chtěla přiblížit smýšlení vydavatele a redakce *Salonu*.

Začátek své práce jsem věnovala zasazením revue do historického kontextu, do období 20. let a 30. let. 20. století. Z historie jsem vybrala významné události a nastínila představu o prvorepublikovém prostředí. Tyto události mohly mít z mého pohledu určitý vliv na vývoj časopisu. Protože po vzniku republiky se Československo dostalo na úroveň vyspělých států Evropy. Prezidentem se stal Tomáš Garrigue Masaryk, který byl jakýmsi symbolem této doby. Nastaly první volby a tvořil se hojný počet politických stran. Oproti starému režimu začala větší svoboda tisku i přes to, že byl nadále řízen státem.

A právě v tomto docela rušném období vzniká společenský časopis *Salon*. Je vydáván v Brně Janem Hamáčkem. Jeho témata jsou velmi různorodá, je zde móda, výtvarné umění, kultura, sport, motorismus, národní hospodářství a mnoho dalšího. Hlavní redakční tým je tvořen zmíněným Janem Hamáčkem, výtvarníkem Ondřejem Sekorou a akademickým malířem Františkem Podešvou. Později se redaktorkou dámské módy stala Ada Roubíčková a pánské František Matějovský. Do měsíčníku ale přispívalo i mnoho dalších externích spolupracovníků.

Ve druhé kapitole jsem podala obecné informace o *Salonu* a zmínila jeho historii a vznik. Třetí kapitola se zaměřuje na mainstreamová a dílčí témata v revue. První část jsem detailně popsala rozepsáním jednotlivých čísel prvního ročníku. Tím jsem chtěla zjistit, jak si časopis ve svých začátcích skutečně vedl.

Od druhého ročníku *Salonu* jsem pak pokračovala skrze zkoumání témat a rubrik časopisu. Stále jsem ale jednotlivá čísla procházela bedlivě a snažila se vždy najít nějakou zajímavost či pozoruhodnost. Všimla jsem si i ceny časopisu v jednotlivých ročnících a zdali se jeho cena zvedala nebo snižovala. Dále jsem hleděla, jak redakce promlouvá ke svým čtenářům a odběratelům. Pokoušela se dostat do podvědomí co nejširší čtenářské obce, což se jí nakonec povedlo. Vývoj všech 22 ročníků jsem se pokusila nastínit a popsat co nejpřesněji.

Čtvrtá kapitola líčí, jaké publicistické a literární žánry byly v *Salonu* obsaženy. Rozebírám reportáže jak z cest, tak i různých výstav. Zmiňuji i úvahy a četné básně českých i zahraničních autorů. Kapitola je doplněna o témata typická pro ženy a muže.

Pátá kapitola pozoruje grafickou podobu a výtvarnou stránku časopisu. Charakterizují úpravu stránek. Začínám opět od prvního ročníku a popisuji zalamování stránek. Skrze další ročníky posuzuji vývoj těchto úprav. Zjišťuji, že se modernizují a mění již od druhého ročníku. Lze vidět, že vše má svůj řád a je systematicky a úhledně uspořádáno. Redakce si dala záležet, aby byl časopis vyvážený a zakomponovala i bílou zcela nepotištěnou stranu. To vyzdvihuje následující barevný list s uměleckými fotografiemi. Co se typografie týče, tak zde je také změna na obálkách časopisu. Z jednotného vzhledu litografie vzniká odlehčená obrysová malba. Přidává se i nová strana s reprodukcemi uměleckých děl. Přidala jsem i nějaké příklady nejčastějších otisknutých maleb.

Nedílnou součástí *Salonu* byly fotografie. Hned v prvním čísle měsíčníku se setkávám s fotografickým portrétem. Nechybějí ani reportážní, módní, dokumentární nebo umělecké fotografie.

Karikatury a módní kresby byly také prvkem časopisu. Většinu kreseb v *Salonu* tvořil František Podešva. Některé inzerce a reklamy se snažily upoutat svou pozornost prostřednictvím právě karikatur. A jelikož jich bylo v časopise málo, řekla bych že měly úspěch.

Módní kresby a ilustrace byly přidávány do rubriky s módními přehlídkami nebo s trendovými kousky oděvů. Byly velmi dobře propracované a mířily jak na ženy, tak i na muže. Díky tomu lze vidět, jak vypadal a jaký byl žádán tehdejší ideál krásy. Co se mělo, a naopak, co bylo nepřipustné nosit.

Reklamy a inzerce byly důležitým prvkem k propagování firmy nebo výrobku. Právě tím se řídí časopis *Salon*. Vybízí různé velkoobchodníky i maloobchodníky, aby si do časopisu inzerovaly reklamu. K povšimnutí jsou i reklamní slogany, které jsou si za začátku dosti podobné.

Podle cílů, jež jsem si stanovila na začátku práce, jsem se pokoušela zanalyzovat a rozebrat veškeré změny, jimiž si časopis za celou dobu svého trvání prošel. Výsledky své analýzy zde rekapituluji. Svého největšího rozmachu dosáhl časopis za vedení Bohuslava Kiliana. Šlo o léta 1923-1932. Časopis se dostal na vysokou úroveň revue pojednávající o československé i zahraniční kultuře, sportu, módě a výtvarnému umění. Měl velmi širokou čtenářskou obec, díky které mohl být nejlevnějším periodikem dostupným pro všechny. Rozmanitostí témat, výtvarnou stránkou a hodnotným literárním obsahem musel zaujmout

každého. Druhý ročník získává jasně daný program a úhlednou a krásně vypadající grafickou stránku. Dodržuje sliby týkající se článků ze Slovenského prostředí. Dokonce si může dovolit pořádat různé zájezdy nebo soutěže pro své čtenáře. Samozřejmě i nadále je plný příspěvků od významných literárních odborníků a spisovatelů. Rozrůstá se o další rubriky. Zajímavé ale je, že i přes to, že časopis *Salon* velmi prosperoval, musel se na koci roku 1924 spojit s revue *Elegantní Prahou*, kterou vedl redaktor a architekt Josef Svoboda. Příčiny se zdají být z finančního důvodu. Spojení na obsahu *Salonu* ale nemá až takový vliv. Projevilo se zejména společným využíváním ilustrací a módního materiálu. Předplatné zůstává stále stejné, takže není žádný důvod, aby časopis své odběratele něčím odradil. Jaromír Kubíček v knize *Dějiny žurnalistiky na Moravě: první století českých časopisů 1848-1948* píše, že *Salon* se od roku 1925 stává majetkem agrárních Českomoravských podniků a vydávají ho vydavatelské a tiskařské podniky v Praze. Redakce je tak nucena se do hlavního města přesunout také. Podle Jaromíra Kubíčka tak *Salon* ztrácí svou úroveň a není jako kdysi. Nemyslím, že by tento názor sdíleli i tehdejší čtenáři *Salonu*, jelikož se redakce v dalších číslech pyšnila svým vysokým odběrem. Stále pak patřila mezi jednu z nejlepších revue v Československu. Jako menší úpadek bych považovala odchod Bohuslava Kiliana roku 1931. Výtvarné umění a život je v revue sledován méně nežli dříve. Redakce je více striktní, co se umění týče a pojednává o umělcích hlavně z období baroka nebo Národního obrození. Tato „pravidla“ se týkají i umělců. Do časopisu jsou vybíráni jen ti, které uznávají vyšší kruhy společnosti. Redakce už dále nejeví zájem o slovenské či moravské umění. Hlavní předmětem je pražské prostředí. Jak bylo výše uvedeno, *Salon* byl majetkem Českomoravských agrárních podniků, ti vnášeli svůj vliv na výtvarné vybírání umělecký děl. Důsledkem toho se v časopise více objevuje tematika krajiny a života na venkově.

Podkapitola s názvem ženská a mužská témata pojednává a hodnotí míru vyváženosti těchto témat. V kapitole postupně docházím k závěru, že tyto témata jsou v *Salonu* vyvážena. Z mého pohledu se navzájem nijak nezastiňují a například co se týče módy, se dokonce prolínají. Ovšem stále přetrvává stereotyp, že žena se stará o domácnost, výchovu dítěte, a dokonce i o manžela.

Salon si od počátku svého působení udržoval renomé jednoho z nejlepších českých společenských časopisů s vysokým zastoupením sféry umění a mohl tak převyšovat úroveň podobně koncipovaných titulů. Čtením *Salonu* se tak období dvacátých a třicátých let, později i okupace jeví, jako moderní, štedrá a prosperující země s pracovitými a vzdělanými občany.

Seznam pramenů a literatury

Prameny

Salon: společnost, sport, divadlo, film, móda, výtvarné umění. Brno: Jan Hamáček, 1922-1943.

Bibliografie sekundární literatury

BEDNAŘÍK, Petr, Jan JIRÁK a Barbara KÖPPLOVÁ. *Dějiny českých médií: od počátku do současnosti.* 2., upravené a doplněné vydání. Praha: Grada, 2019. ISBN 978-80-271-0553-3.

GABRIELOVÁ, Bronislava a Bohumil MARČÁK. *Kapitoly z dějin brněnských časopisů.* Brno: Masarykova univerzita, 1999. Spisy Fakulty sociálních studií Brněnské univerzity. ISBN 80-210-2221-3.

JERÁBEK, Miroslav. *Bonviván Bohuslav Kilian: životní příběh právníka, vydavatele společensko-uměleckých revue a strýce Bohumila Hrabala.* 1. vyd., Brno: Legraf, 2018. 247 stran. ISBN 978-80-907257-2-0.

JÍLEK, Viktor. *Dějiny české žurnalistiky od svého počátku do r. 1945.* 2. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2002. Studijní texty pro distanční studium. ISBN 80-244-0576-8.

KÁRNÍK, Zdeněk. *České země v éře První republiky. Vznik, budování a zlatá léta republiky (1918-1929),* Praha: Libri, 2017. ISBN 80-7277-195-7.

KONČELÍK, Jakub, VEČEŘA, Pavel a ORSÁG, Petr. *Dějiny českých médií 20. století.* Vyd. 1. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-698-8.

KOPEČEK, Pavel; KRÁKORA, Pavel. *Dějiny Československa 1918-1992,* Praha: Epoque, 2010. ISBN 978-80-7425-080-4.

KÖPPLOVÁ, Barbara a Ladislav KÖPPL. *Dějiny světové žurnalistiky: (celý svět je v novinách.)* Praha: Novinář, 1989. ISBN 80-7077-216-6.

KUBÍČEK, Jaromír. *Dějiny žurnalistiky na Moravě: první století českých časopisů 1848-1948*. V Brně: Muzejní a vlastivědná společnost, 2013. Vlastivěda moravská. ISBN 978-80-7275-095-5.

LEHÁR, Jan. *Česká literatura od počátků k dnešku*. 3. vyd., Praha: NLN, 2020. ISBN 978-80-7422-746-2.

LENDEROVÁ, Milena. *K hříchu i k modlitbě: žena v minulém století*. Praha, 1999. ISBN 80-204-0737-5

MASARYK, Tomáš Garrigue. *Moderní názor na ženu: otisk přednášky z roku 1904*. III. vydání. [Brno]: Zemská organizace pokrokových žen moravských, [1930]. 14 stran. Brožury a letáky příležitostné; čís. 3.

MUKAŘOVSKÝ, Jan a kol. *Dějiny české literatury IV*. Praha: Victoria Publishing, 1995. ISBN 80-85865-48-3.

OLIVOVÁ, Věra. *Dějiny první republiky*. 1. vyd., Praha: Karolinum, 2000. ISBN. 978-80-86107-47-9.

PAPOUŠEK, Vladimír a kol. *Dějiny nové moderny. 2, Lomy vertikál: česká literatura v letech 1924–1934*. Vyd. 1. Praha: Academia, 2014. 622 s. ISBN 978-80-200-2296-7.

TĚSNOHLÍDEK, Rudolf et al. *Nocí a dnem: Výbor z tvorby prozaické, básnické a publicistické*. 1. vyd. Praha: Odeon, 1982. 216 s. Světová četba; sv. 520.

Internetové zdroje:

Ateliér Rafael [online]. Copyright © 2014 [cit. 01.06.2023]. Dostupné z: <http://www.foto-fotoatelier.cz/historie.html>

Internetová jazyková příručka – karikatura. Internetová jazyková příručka [online]. Copyright © [cit. 02.06.2023]. Dostupné z: <https://prirucka.ujc.cas.cz/?slovo=karikatura>

Tauber, Jindřich, 1894-1970. Document Moved [online]. Copyright ©1993 [cit. 01.06.2023].

Dostupné z: https://ipac.svkkl.cz/ar1-kl/cs/detail/?&idx=kl_us_auth*p0203980

Seznam obrazových příloh

Příloha č. 1: Leoš Janáček – titulní strana

Příloha č. 2: Elizabeth Arden

Příloha č. 3: Moderní pojetí ložnice

Příloha č. 4: Liška Bystrouška

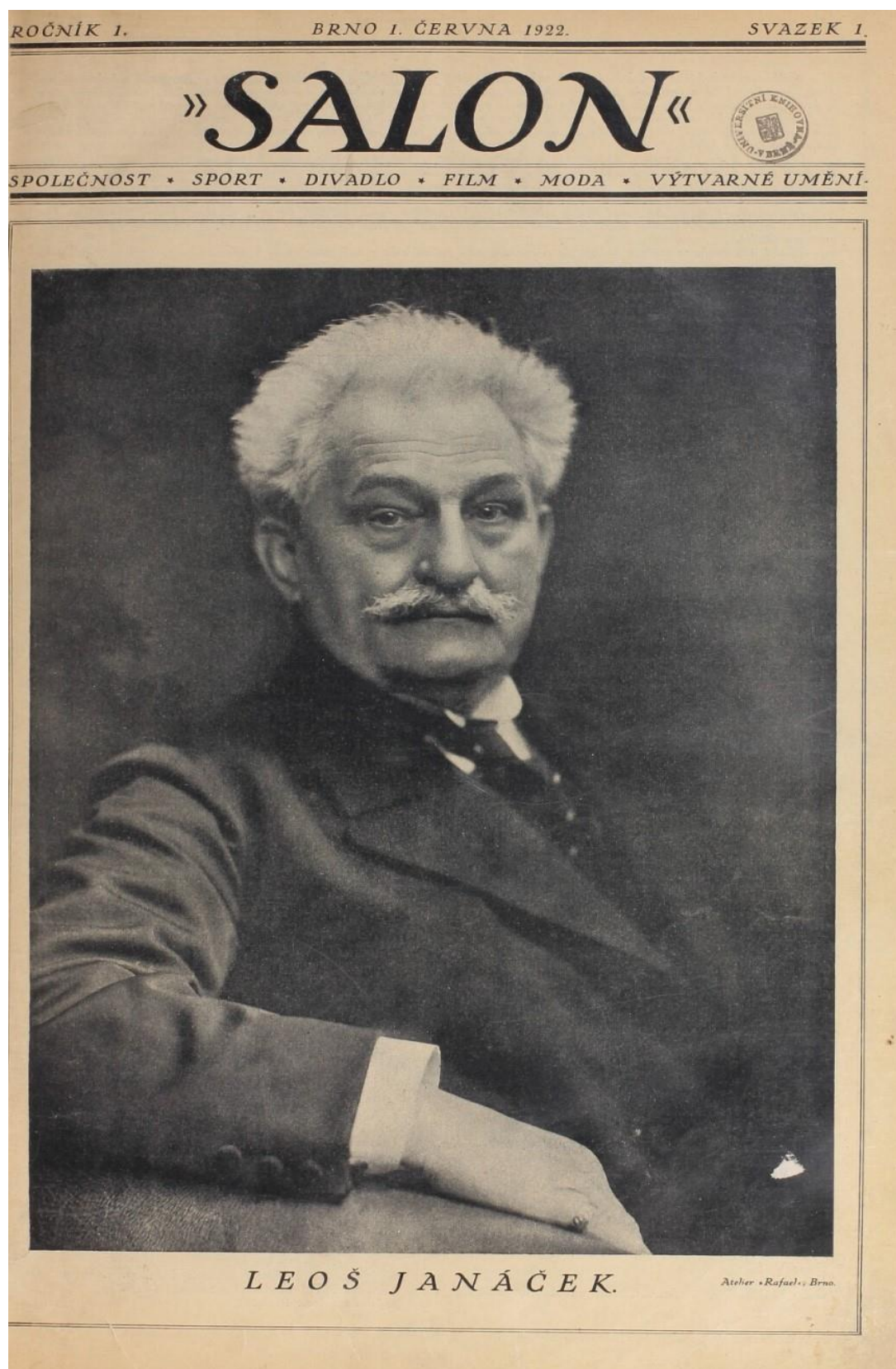
Příloha č. 5: Módní přehlídka

Příloha č. 6: František Podešva – litografie ženy

Příloha č. 7: Josef Šíma-kompozice

Příloha č. 8: Módní kresby

Příloha č.9 : Karikaturní kresba

(Zdroj: *Salon*, I. ročník, číslo 1)

Krášlicí prostředky nemohou konati žádných divů

leda, že jejich upotřebením se děje logicky a rozumně. Kdo po léta neučinil ničeho pro udržení své krásy a mladosti, nesmí očekávat, že po krátkém použití kráslicích prostředků a kosmetických přípravků bude moci odstraniti veškeré vady a nečistoty pokožky.

Elizabeth Arden doporučuje každé následující přípravky pro domácí péči o pokožku:

KRÉM KU ČIŠTĚNÍ POKOŽKY. (Cleansing cream.) Odstraní všechny nečistoty a porů. Čistí důkladně a zvládní všechny podráždění pokožky, čímž ji měkkou a jemnou.

ARDENA, PROSTŘEDEK KU POŠÍLENÍ POKOŽKY. (Ardena skin tonic.) Napne pokožku a čím ji pevnou a hladkou. Dělá a stahuje.

ORANŽOVÁ VÝŽIVA POKOŽKY. (Orange skin food.) Odstraní vrásky. Je znamenitá pro šedé vrásky, stárnutí obličej a zamezuje tvoření vrásek a vadnutí pleti.

KRÉM VELVA. (Velva cream.) Prostředek ku výživě a vlhčení pokožky. Udržuje pokožku měkkou a hladkou. Hladí se i pro plav obličej, poměrně vytváří, aniž by mastil.

OLEJ NA SVALY OBLIČEJE. (Muscle oil.) Zvlhčující a pronikavý olej, jenž svými součástkami znovu osvěžuje vadlou kůži a vpravuje ochablé svaly.

SPECIELNÍ ASTRINGENT.

(Special Astringent.) Vypnutí a posílení kůže, napnutí pokožky. Důležitý pro obnovení zaniklých rysů tváře a při uvadlé pokožce hlavy.

KRÉM NA PORY. (Pore cream.) Těkoprostý a stahující krém, jenž otevře pory uzavřené jejich uzavlost vyplňuje, a nejlépe pokožku sjemňuje.

KRÉM NA ZMÍRNĚNÍ VRÁSEK. (Anti wrinkle cream.) Vylučující a stahující krém. Jeho vykašující jemnost je způsobována obsahem čerstvých vajec, z nichž je vyždán. Vyplní jemné vrásky, zanechává pokožku hladkou a pevnou. Výborný pro odpolední domácí péči.

KRÉM ANORETTA. (Anoretta cream.) Znameníť ochranný krém, který propůjčuje pokožce hladký přirozený nádech. Zabráňuje tvrdnutí a popraskání. Dobrý základ pro pudr.

PUDR SKVĚLÉ JAKOSTI. (Poudre à illusion.) Jemný, čistý, lehký, a pleti lehouč. ELLUSTION (Jenškovyá směs), RACHEL OCRE, MINERVA a bílý.

Pět minut ráno a pět minut večer, jeí věnujete své dle vědecké metody Elizabeth Arden, zachováte Vám mládí a krásu až do Vašeho poudního věku.

Jemná, bílá a čistá pokožka

dedane se, lidé se o pokožku pečují tak, že pory mohou pracovat, když se buňkám přivádí výživa a se přivádí k tomu, aby byla dorážena správná cirkulace krve. To jsou hlavní podmínky, které Elizabeth Arden klade za základ péče o krásu.

(Zdroj:Salon VI.ročník, číslo 1)

Příloha č. 3

Zdroj: Salon, IX ročník, číslo 3)

Příloha č. 5

(Zdroj:Salon I.ročník, číslo 10)

Příloha č. 6

(Zdroj: Salon I.ročník, číslo 10)

Příloha č. 7

(Zdroj: Salon, I.ročník, číslo 10)

Příloha č. 8

(Zdroj: Salon, I.ročník, číslo 10)

Příloha č. 9

(Zdroj: Salon, I. ročník, číslo 10)